

PÄIKE

AJAKIRI LASTELE JA NOORTELE

1938

Nr
5

Hind
35 senti

Suvistenumber

Mispärast tellime endile „PÄIKESE“?

Sellepärast, et „Päike“ on laste ja noorte moodsalt toimetatud ajakiri, mille kaastöölisteks parimad noorte kirjanikud ja kunstnikud, pannes suurt rõhku sisu valikule, tuues uuendusi ja täiendusi igas numbris, kusjuures lugejate oma kaastöö leiab sooja vastuvõttu.

Sellepärast, et „Päike“ on suurim laste ajakiri, tuues rikkalikku lugemismaterjali, jutustisi, vesteid, „Päikese Klubi“, vastavaid erinurki, mõistatusi ja nii palju pilte, nagu seda pole isegi paljudes täiskasvanute ajakirjades.

Sellepärast, et „Päike“ oma suure kausta ja rikkalikkude illustratsioonide juures pole sugugi kallis, võrreldes teiste ajakirjadega.

Sellepärast, et „Päike“ toob mitmevärvilise kaanepildi, jagab pidevalt tellijate ja mõistatuste lahendajate vahel kinke ning korraldab auhindadega võistlusi.

Sellepärast, et „Päike“ tuleb tellides palju odavam ja tellijail on võimalus osa võtta kõigist võistlustest ja preemiatega jagamistest.

Sellepärast tellime „Päikese“, mida varem, seda parem!

Tellida võib „Päikest“ igast kuust alates 3-ks, 6-ks ja 12-ks kuuks!!!

Juhul, kui tellija pole 4 päeva jooksul pärast ilmumist ajakirja kätte saanud, palume kohe teatada talitusele.

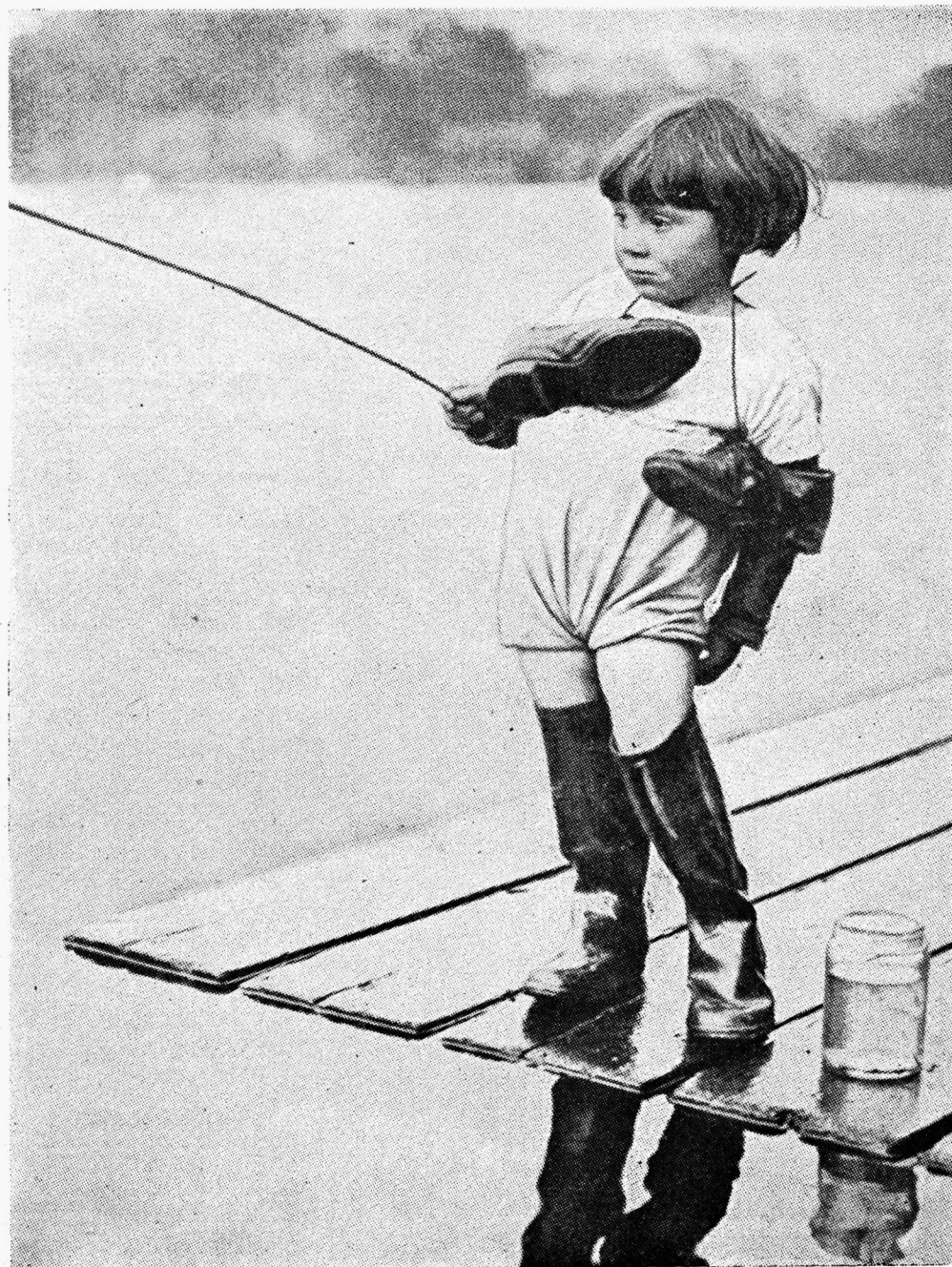
Tellige „Päike“ 1. juunist alates !!!

PÄIKE

Ajakiri lastele ja noortele

MAI 1938

NR. 5

*Jõekaldal seisis
kalamees...*

VÄIKE KULDNOKK

L. Tigane

Kuldnokapuuris, mis asetses keset õunaaeda, istus neli väikest kuldnokka. Nende vanemad lendasid päevad otsa väljas ringi, et otsida poegadele süüa. Nad olid väga virgad linnud. Iga natukese aja järel lendas teine neist puuri avausele, noka vahel uss või koguni mitu tükki, ja toppis need poegade päraniavatud kurkudesse. Pojad olid ka haruldaselt head sööjad. Oli väga vähe minuteid päeva jooksul, kus nad polnud näljased. Selle eest kasvasid nad ka silmanähtavalt suuremaks ja suuremaks, neile tulid juba sedasama karva suled selga nagu vanematel, tiivad hakkasid päris tiibade moodi välja nägema, ainult sabast polnud veel suuremat asja.

Just sel ajal, ühel hommikul, kui päike tõusis ja ema silus nokaga pesa ukse ees enne tööleasumist oma tiibade ning saba sulgi, ütles üks poegadest:

„Ema, ma tahaksin ka välja minna.“

„Peate veel mõned päevad ootama,“ vastas ema. „Teie tiivad pole veel küllalt tugevad, et lennata.“

„Ma leian, et mu tiivad on juba üleliigagi tugevad,“ jonnis poeg.

„Mina tean seda paremini kui sina,“ noomis ema. „Kui seniajani istusid pesas rahulikult, siis võid küll veel ära kannatada paar päeva, mil mina ja isa hakkame teile lennutunde andma.“

„Pesas on igav,“ virises väike kuldnokk.

„Pea suu,“ ütles ema ja lendas vurrdi! minema.

Väike kuldnokk aga oli täna otsast otsani täis jonnii.

„Ma arvan,“ seletas ta teistele, „ema lihtsalt ei taha, et meil oleks natuke lõbusam.“

„Võib-olla siiski me pole veel küllalt täiskasvanud linnud selleks, et minna välja,“ kahtlesid teised.

„Teie muidugi pole, aga mina olen,“ ütles väike kuldnokk uhkelt. „Tunnen

sedagi. Ma juba võin lauldagi niisama hästi kui isa.“

Teised vaikisid, aga meie kiitleja sai väga hästi aru, et nad ei uskunud teda, seepärast ta hakkaski laulma. Aga see ei kõlanud sugugi isa vilistamise moodi, see oli mingisugune krääksuv hääl, nagu oleks roostetanud tuulelipp end katusel ringi keeranud.

„Noh, kui isa laulaks niiviisi nagu sina, siis ei julgeks meist keegi minna pesa-uksele, kui ta meid kutsub,“ naersid teised.

See vihastas väikest kuldnokka veel õieti.

„Võite jääda siia pesanurka istuma igaveseks ajaks,“ ütles ta. „Mina lähen välja.“

„Aga ema ei lubanud,“ hoiatasid teised.

„Ma ei hooli sellest,“ vastas lennataihkaja uhkelt. Ta hüppas üles puuriuksele, kohendas seal sulgi, nagu oli näinud ema tegevat enne lendu tõusmist, lehvitas siis toredalt oma tiibu ja kadus pesasistujate silmist. Need karjatasid kõik kolm korruga, siis ruttasid üles puuriuksele vaatama, kuhu jäi nende vend. See rabeles siinsamas pesa all rohus ja kisendas hirmunult.

Seda nähes hakkasid teisedki karjuma. „Tule tagasi pessa,“ kutsusid nad ja rabeldes uksele oleksid peaaegu isegi vennale järele kukkunud. Nad mäletasid selgesti, ema oli neile väga tihti jutustanud, et maapinnal, pika rohu sees, varitseb lindu alati tuhat hädaohtu.

Väike kuldnokk oli isegi oma esimese lennu tagajärjest kõvasti kohkunud. Ta oleks kõige parema meelega kindlasse, igast küljest kaitstud pessa tagasi läinud, kui oleks suutnud. Tundmatu ümbrus pani ta väikese südame kõvasti kloppima, pealegi valutab teine külg, millele ta kukkus, õige tugevasti. Ta vaatas enese ümber. Rohi oli tihe, näha polnud kuigi kaugel. Kes teab, kuspool need tuhat häda-

ohtu varitsevad, mida ema nii tihti meelde tuletas.

Väike kuldnokk istus tükk aega täiesti vagusi, aga kustki ei ilmunud ühtki hädaohtu. Pikkamööda läks ta siis natuke julgemaks. „Mine sa tea,“ mõtles ta, „vahest ema hirmutas niisama, võib-olla ei olegi mingit hädaohtu olemas. Ema lihtsalt ei taha, et me tükime pesast välja.“

Ta astus sammu edasi, siis teise ja kolmanda. Igatahes läks kõndimine palju paremini kui lendamine, kuigi jalad all natuke kõikusid. Vähemalt polnud kukkumist karta. Päike paistis heledalt ja soojalt üle väikese kuldnoka ja ümber ringi oli näha nii palju uut ning mitmekesist, et linnuke otsuseks tegi mitte kunagi enam igavasse pessa tagasi minna. Ainult üks viga oli sel uuel olemisel — nälg kippus kallale. Ühe ussikesse märkas väike kuldnokk küll siinsamas enda kõrval vingerdavalt, ta ajas noka nii pärani kui jaksas, aga ussike ei roninud talle kurku.

Korruga kuulis ta õige lähedal hirmsat, kõva häält ja nägi enese poole tulevat midagi õige suurt ja koledat. Kuldnokk karjatas hirmunult ja pistis minema, nii kiiresti kui ta jõud lubas. Mürakas tuli talle järele. Siis kuuldus ülevalt õhust ema ja isa hääli, kes hüüdsid:

„See on inimene. Ära lase ennast tabada. Ta paneb su kogu eluks puuri.“

Vanemate hääled andsid väikesele kuldnokale uut jõudu. Inimese sammud ta selja taga jäid natuke kaugemale.

„Siia, siia!“ juhatas ema teed. „Lippa põsastesse, sinna ei tule inimene sulle järele.“

Eespool paistiski tihe põõsastik. Väike kuldnokk, kes oli juba pärin väsinud, tüüris viimast jõudu kokku võttes sinnapoole.

„Maha jääb! Ära karda! Oled päästetud,“ hüüdsid vanemad rõõmsalt.

„Toon sulle otsekohe ussikesi,“ teatas isa. „Oled kindlasti näljane.“

Ussikesse nimetamist kuuldes tahtis väikese kuldnoka nokk iseenesest avaneda, aga ema ei lasknud tal peatuda, vaid kiirustas edasiminemisele.

„Ettevaatust!“ kisendas äkki lähedal puu otsas varblane. „Kass!“

„Kass!“ karjatas emagi ja laskus alla oma poja kohale, et kaitseda teda läheneva suure hädaohu eest. „Katsu lennata,“ palus ta, „muidu sa ei pääse.“

Väike kuldnokk oli sellest kärast nii segi aetud, et ta ei osanud õieti mitte midagi peale hakata. Ta astus umbropsu mõned sammud ettepoole.

„Tagasi, tagasi!“ karjusid vanemad. „Sa jooksed otse kassile suhu.“

Nüüd alles märkas väike kuldnokk kassi. Otse tema ees, põõsastikust, paistis ümmargune pea, mis oli suurem kui väike kuldnokk peast sabani. Kaks koledat, läikivat silma liikusid ühes selle peaga ikka lähemale ja lähemale.

Väike kuldnokk pöördus ringi ja tegi meeleheitliku katse lennata. Ta tõusis tõepoolest maapinnalt üles ja hõljus paari jala kõrgusel, kuuldes, kuidas vanemad teda julgustasid ja kutsusid üles endi juurde õunapuoksale, aga siis lõppes tal jõud järsku nii otsa, et tal peaaegu täiesti ükskõik oli, kas edasi elada või surra. Ta langes tagasi rohule.

„Kass! Kass!“ karjusid jälle vanemad ja ühes nendega kõik teised linnud ümber ringi. Väike kuldnokk rabeles veel korra tiibadega, siis, nähes, et pole enam kuhugi pääsu, sulges silmad. Hetkeks kuulis ta veel oma pea kohal vanemate tiibade kahinat ja hüüdeid, mõtles kodusele, kindlale pesakastile, siis tundis, et miski suur ja soe haaras ta kinni. Ta karjatas jälle ja hakkas suure hirmuga uuesti rabelema, aga teda hoiti väga kindlalt, pääsu polnud enam loota.

„Ema, isa!“ hüüdis väike kuldnokk.

Seal juhtus midagi õige ootamatut. Pigistus väikese kuldnoka keha ümber jäi nõrgemaks ja korruga leidis ta enese istumas maast kaunis kõrgel õunapuoksal. Isa ja ema tulid vuhinal tema kõrvale.

„Kuidas ma siia sain? Kuhu jäi kass?“ imestles väike kuldnokk.

„Inimene krapsas su kinni enne kassi,“ seletasid isa ja ema ja kõik teised linnud

üksteisest üle karjudes, „aga kassile andis ta jalaga ja ajas ta aiast välja.“

„Kas ma olen siis nüüd puuris?“ küsis põgenik.

„Ei ole. Sa oled puuksal ja täiesti vaba. See oli hea inimene. Selle eest peame talle tasuma, ühelgi tõugul ega röövikul ei lase me enam tema vilja hävitada,“ töötasid linnud.

Nii jäigi. Väike kuldnokk õppis peagi lendamise selgeks ja juba mõne aja pärast oli ta oma vanematel agaralt abiks kahjulikkudest röövikutest aeda puhastamas. Ja kui ta järgmisel kevadel juba täiskasvanud linnuna Lõunamaalt tagasi pöördus, valis ta oma pesakasti otse aiaomaniku akna alla, kus siis röömustas oma päästjat igal hommikul ilusimate viisidega.

Kuningamäe saladus

Tiit Pöldhein

E. Leps'i illustratsioonid

(Järg.)

„Noh, muidugi sai ta ise hakkama,“ sõnas omakorda onunaine.

„Jajah, ta ütles, et teeb kõik, et asju korraldada,“ ütles onu tõsiselt Eeriku poole vaadates. „No aga mis me sellest praegu arutame. Ehk ta kirjutab veel, kuidas kõik jääb!“

Eerik läks kõrvalestadeni punaseks ja supp kippus kurku kinni jääma. „Kui nad nüüd märkavad, et ma valetasin,“ mõtles poiss murelikult, „võib-olla on selles kirjas isegi midagi muud, kirjutatud hoopis teisi asju, kui minu karistamisest sõnakuulmatuse puhul. Noh, aga vaevalt võib seal midagi väga tähtsat olla. Kui nad minu juuresolekul asjast pikemalt ei tahtnud rääkida — küllap see siis ikka minu kohta pidi käima.“

Peale lõunat ütles onu, et tal tõrvis sepa juurde minna hobust rautama. Tulgu Eerik kaasa. Onu näitas, kuidas hobust vankri ette rakendada, ja siis asusid mõlemad teele sepi-kotta, mis vaevalt mõne kilomeetri kaugusel veskist. Jüri aga pidi vahepeal Eeriku pakid teise hobusega jaamast ära tooma.

Teel näitas onu Eerikule põldusid, seletas, milline on rukis, milline kaer ja oder, sest Eerik ei osanud viljadel õiget vahet teha. Ta tundis ära vaid kartulipealsed ja pidas tatrapõldu linaväljaks.

„Pole viga,“ lohutas onu. „Sa oled linnalaps, seepärast sa ei oska üht taime teisest eraldada. Aga küllap sügiseks teeme sinust päris põllumehe. Õpetan sind päris kündma ja külvama.“

„Sügisel,“ ohkas Eerik endamisi, „sinnani on veel väga palju aega!“ Vahepeal jõudsid nad sepikoja juurde, mille avatud uksest kostis vilgas vasara paukumine. Sepp oma abilisega tagusid parajasti hõõguvat rauatükki nii et tulised sädemed tuiskasid. Nähes ettesõitjaid, pistis ta hõõguva rauatüki kähku susinal vee-pange, nii et sepikoja lae alla pahvatas valge aurupily, ja ruttas tulijaile vastu.

„Ahaa, tervist, tervist,“ andis ta möldrile tahmase käe ja pöördus Eeriku poole. „No tere, väikemees, kust sina siis pärit oled? Pole ma sind ennem näinud!“

„Vennapoeg linnast, tuli Laaneväljale suvitama,“ vastas onu ja süütas piibu. „Võtsin kaasa, et hobuserautamisel oleks rohkem abilisi.“

„No mis tema, poju, aidata saab! Aga olgu, las hoiab hobuse jalga, kuni raua alla lööme.“

„Ei, kulla vennas, saame ise hakkama,“ naeris onu. „Tema pole niisuguste asjadega harjunud. Jüri, noh, see juba tuleks toime.“

Eerik oli solvunud. Vägisi kippusid silmad niiskeks, aga ta surus hambad kokku ja tegi surmtõsise näo. Kuid peagi köitis tema tähelepanu hobuserautamine. Sepasell, nõgine nagu neeger, läks täku juurde ja patsutas talle kergelt kaelale, koputas paar korda tuharaid ning silitas selga. Ergas hobune seisis nüüd üsna

„Ega tal pole rohkem valus kui sinul, kui pikakskasvanud küüne maha lõikad,“ vastas onu. — „Tegin enese asjata rumalaks,“ mõtles Eerik.

Koju jõudsid sepilised õhtuks. Jürigi oli juba tagasi jaamast ja onunaine katnud söögilaua. Peale väsitavat päeva ja värskes õhus

Tema kõrval kaevasid rootsi sõdurid kullakasti jaoks sügavat auku.

rahulikult. Sepasell haaras ettevaatlikult tagumise vasema jala ja painutas selle põlvede vahele, pöörates kabja üles. Imestudes nägi Eerik, kuidas sepp tõi raspli ja noa ning hakkas kabja maha lõikama. Hobune seisis üsna vagusi, nagu ei oleks tal üldse valus. Nüüd prooviti talle jala alla rauda, nii nagu isa saapaäris Eerikule kingi jalga passis.

„Kas hobusel ei ole sugugi valus?“ küsis Eerik sosinal nähes, kuidas sepp lõi üsna pikki naelu läbi raua kabja alla.

viibimist maitseid leib, või, piim ja keedetud munad Eerikule ülihästi. Isegi uni kippus silmadesse. Ta jäi vaid kuulutama, kui Jüri ütles: „Ajage mind siis kell neli üles!“

„Mispärast kell neli? Kella viiest aitab,“ ütles onunaine.

„Noh, siis pool viis,“ ütles Jüri. „Aga ärge väga kõvasti kolistage, Eerik tahab magada.“

„Mispärast Jüri nii vara tõuseb?“ küsis Eerik.

„Karjatüdruk tahab oma ema vaatama

minna, kes väga raskesti haige," ütles onu-
naine. „Jüri hoiab seniks hõmme karja.“

Kui poisid juba voodis lamasid, meenus
Eerikule järsku kiri, mille ta oli pistnud palgi-
prao vahele. „Ma pean selle kirja siiski avama
ja läbi lugema," mõtles ta, kuid Jüri nähes ei
sõandanud ta seda teha. Selle asemel ütles ta:
„Ma tulen sinuga homme kaasa!“

„Kas vara hommikul?“ imestles Jüri.

„Jah!“

„Hüva, mul on siis palju seltsim olla. Oi,
ma näitan sulle huvitavaid asju. Aga sul on ehk
raske nii vara tõusta?“

„Noh, ma tõusin tänagi varakult.“

„Hüva! Aga nüüd lõpetame lobisemise. Head
ööd!“ Jüri keeras näo seina poole, sirutas liik-
meid, nii et õled voodikotis krabisesid, ja jäi
peagi norskama. Eerik urgitses isa kirja välja
seinapraost. Et aga pime oli ja lampi ei olnud,
peitis ta kirja põuetaskusse. Küllap ta kirja
homme läbi loeb ja ära hävitab.

5.

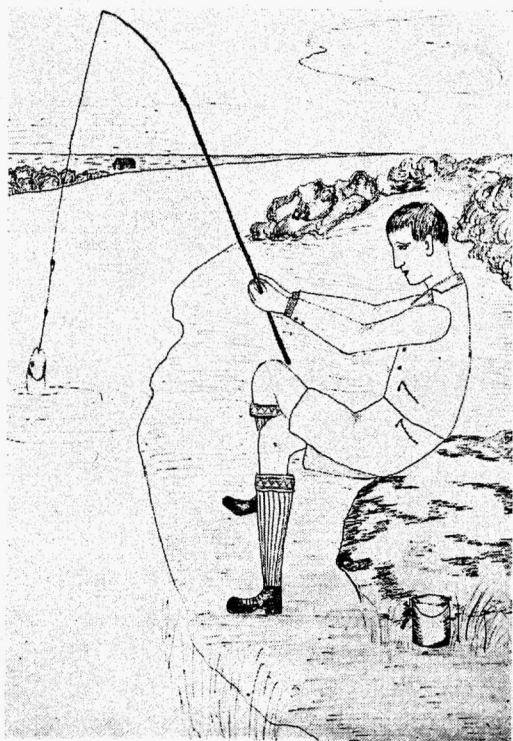
Õösi nägi Eerik imelikku und. Ta istus
Kuningamäe kallakul lepapõosas peidus, tema
kõrval aga kaevasid rootsi sõdurid parajasti
kullakasti jaoks sügavat auku. Koht oli Eeri-
kule täiesti tuttav — kolm vana hiiglamändi
ümbritsesid rahakasti peidukohta. Parajasti,
kui sõdurid tahtsid rahakasti auku asetada,
nägi nende ohvitser Eerikut ja hüüdis: „Ahaa,
seal istub venelaste äraandja.“ Kohe pöördusid
pistolite otsad Eeriku poole ja üks sõdureist,
kangesti päeval nähtud külasepa sarnane, tulis-
tas.

Eerik karjatas ja... ärkas üles, hirmuhigi
otsmikul. Jüri seisis voodi ees, pastlad jalas ja
täiesti riides: „Ütle, mis sa karjusid?“

„Oh, ma nägin kohutavat und...“ kogeles
Eerik.

„Või und! Meil vanaema ka rääkis unes
kõiksuguseid asju," ütles Jüri õpetlikult. „Aga
kui sa nüüd tahad minuga kaasa tulla, siis tee
ruttu. Kell on juba viis!“ (Järgneb).

„Päikese“ joonistamisvõistluselt

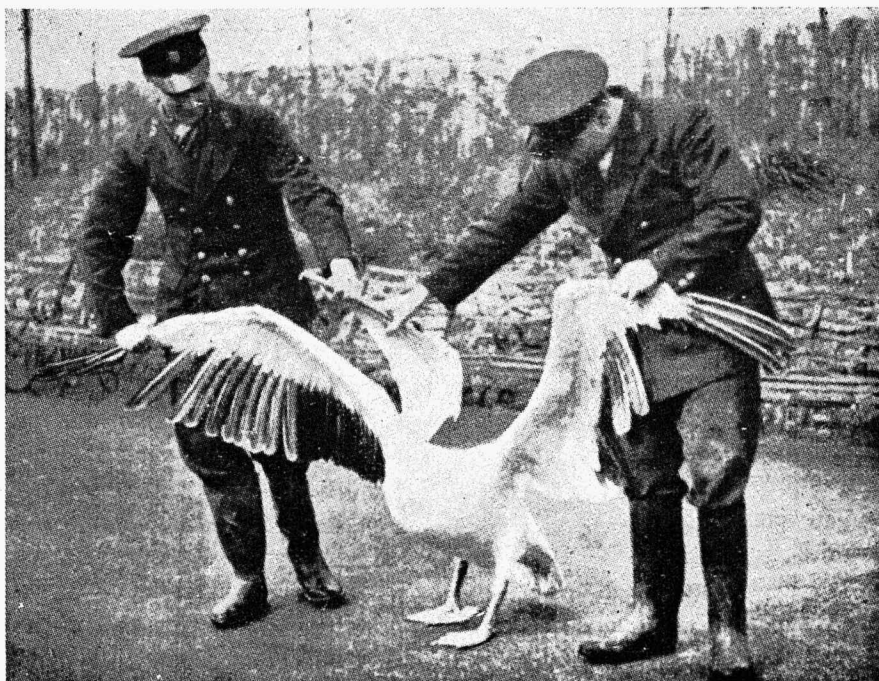

Pilt nr. 1.

MINU ESIMENE KALAPÜÜK.

Kui koolitöö oli lõppenud, läksin suveks maale. See oli
ühel varajasel hommikul, kui püüdsin väikesi kalu, et
pärast suuri püüda. Sain paar liivarulli, ning ruttu-
sin jõekäärnule suuri püüdma. Vaevalt sain õnge vette
visata, kui kork vee alla kadus. Tõmbasin, ja oh imet!
õnge otsas siples suur kala.

See peelikan jooksis loomaaiast minema. Nüüd tuuakse teda kahe vahi vahel tema puuri tagasi.

LOODUS KUTSUB

Arp Rullingo

Jah, loodus kutsub! — nii võiks öelda kevadel, kui päike vabanenult raskeist ja venivaist sügise-talvepilvedest esmakordselt näitab oma naeratlevat palet. Siis tundub maailm nii ilus, kutsuv, et kuidagi ei tahaks enam toas püsida. Tahaks minna, isegi mitte teades, kuhu. Ainult minna, joosta, hullata, naerda. On vallutanud mingi sõnuleletamatu kihk, ei ole kuski püsi ega asu, oleme saanud nagu nimetu kutse. Ja siis võibki öelda, et loodus kutsub, ja selles on suur külgetõmbejõud. Kes aga on sunnitud elama tubades, elama linnamüüride vahel, see ärkab nagu talveunest, vaatab imestunult enda ümber ega suuda kuidagi uskuda, et ta elanud nagu tuhandeid kilomeetreid eemal loodusest, mis ometi on nii ilus ja suursugune.

Millest on tulnud see kutse? Kui meie kaudged esivanemad veel elasid looduses, küttisid suurtes metsades, pidasid võitlusi metsloomade vastu, kalastasid, olid alalises hädaohus, siis juba olude sunnil arenesid nad tugevaiks, et pidada vastu igasugu hädaohtudele ja jääda tõelisiks looduse isandaiks. Siis polnud inimes-

tel kutsuvat nõuet looduse järele, sest loodus oli ju nende ümber; nad olid tõelised looduse-lapsed, elasid muretult, tuginedes oma lihastejõule, kohanemisvõimele ja arukusele. Aegajalt aga muutus olukord. Inimesed asusid ühistesse rühmitustesse, hakati asutama asulaid, arenesid esimesed sotsiaalsed rakukesed. Inimene hakkas pikkamööda võõrduma loodusest. Linnad, kus e'ati, ei vajanud enam tugevaid lihaseid, vaid muid oskusi. Kultuur arenes, tsivilisatsioon täienes. Ja nüüd elame ajajärgus, kus meid ümbritsevad mugavused. Meie korterid on soojakindlad, oleme kaitstud eba-meeldivate ilmade eest. Me istume koolis, õpime, isegi koolitee võime sooritada sõidukis. Meie vanemad teevad päevast päeva tööd, linna lõbustused on meid täiesti võõrutanud loodusest. Loodust nagu polekski meie jaoks enam ja päev-päevalt võõrdume temast üha enam. Kui nüüd kevadeti meid vallutab mingi kauge kutse loodusest, siis on see nagu kaja ajast, mil meie esivanemad elasid looduses, nautisid kõiki looduse poolt pakutavaid paremusi, millest meie

oleme sunnitud loobuma. Kui meie siiski tun-
neme vahete-vahel tarvet looduse järele, siis
kasutagem seda kõhklematult igal vabal hetkel.

Põhjused, miks peaksime kasutama oma vabu
hetki looduses, on küllaltki mõjuvad. Kui meie
päev-päevalt käime koolis, istume koolipingil,
õpime sügavaid tarkusi, ei pane me seejuures
nagu tähelegi, et muutume kuidagi automaat-
seiks õppijaiks. Me läheme koju ja sealgi õpime.
Linnades puuduvad lastel enamasti seesugused
lõbustusvahendid, nagu lapse arenev organism
vajab. Me ei saa joosta avaratel platsidel, män-
gida mängu, mis arendavad igakülgselt lihaseid.
Kogu tegevus piirdub paremal juhul ainult
kitsas hoovis; seal ollakse nagu linnud puuris,
mõlemal pool suured majad piiramas meie loo-
mulikke jooksuharjutusi. Kui aga igal sammul
tuleb takistusi, mis pidurdavad loomulikku
arengut, siis võib kergesti muutuda enneaegselt
vanaks, selgroog muutub koolipingil istumisest
kõveraks, kopsud jäävad kiduraks, sest nad ei
saa areneda. Ja tagajärg on see, et oleme vastu-
võtlikud haigustele. Olla terve, see on looduse
kutse.

Kevad ja suvi on aga aastaajad, kus meil
on võimalusi oma vaba aega looduses kasutada.
Seepärast talletagem sel ajal niipalju tervist ja
elurõõmu, et piisab seda ka talveks. Kel vähegi
võimalust, püüdku sõita maale. Ja seal ärge piir-
dugu tegevus mitte üksnes taluõuel; vaid kõik-
jal — avaratel niitudel, metsas, karjamaal. Iga
tegevus ja töö, mis ei käi meil üle jõu ja mis
toimub looduses, olgu teretulnud. Miks mitte
käia ka karjas — joosta loomadega võidu, see
võib saada tubliks eelkooliks pärastisele jooksja-
karjäärile. Ja on ju igale sportijale eeskätt
tähtis olla terve. Mis aga soodustab rohkem
terve olemast kui jooksmine värskes õhus?

Üheks looduse kutseks on ka matkamine.
Selles avaldub kauguste kutse, iha näha seni-
nägematut, huvitavat; me õpime tundma loo-
dust ja looduse ilu. Me läheme rahva hulka,
tutvume rahvaga ja tema eluga, õpime tundma
oma kodumaad. Kuid matkates omandame ka
uusi teadmisi, laiendame silmaringi ja, mis
peaasi — me karastame endid ja saavutame hea
tervise.

Alles siis, kui oleme matkanud kodumaal,
saame aru, kui võrratult ilus on meie kodumaa.
Avaraid välju, lokaalid viljapõlde, nurmi,
kus jõgi lookleb hõbedase niidina, mägesid ja

orge! Mida pakub näiteks Saaremaa omapäraste
tuulikutega, Vilsandi linduderik, Hiiumaa
vaikne elu, seda kõike võib alles siis öelda, kui
ollakse oma silmaga seda näinud. Meil on vaata-
misväärsusi, ajaloolisi ehitisi loendamatul hul-
gal. Petseri koobasklooster on ainuke endasar-
nane Euroopas, see on nagu tükk säilinud Ida
ajalugu kesk Lääne kultuuri. Narva juga, Her-
manni ja Jaani kindlus mõlemal pool Narva
jõge, maa-alused käigud, Viljandi lossimäed,
Tartu Toom, need kõik on midagi omapärast.
Matkates alles näeme, kui palju huvitavat võib
pakkuda meie kodumaa. Meil on eeskujulikke
kuurorte, ilusaid maakohti, kus tahaks ikka ja
jälle viibida.

Neile, kes kavatsevad suve jooksul jala-
matku sooritada, annan mõningaid näpunäiteid.
Esiteks — ärge mindagu matkama üksinda,
koostage matkagrupp, kus kõik olgu enam-
vähem ühevanused. Enne matka tuleb koostada
matkakava. Kava koostamisel peetagu silmas
vaatamisväärsusi kohti, loodust, ajaloolisi kohti,
tähtsamaid ehitisi, sildu. Märgitagu ära ka
kavatsetavad ööbimiskohad, nende vahemaa
pikkus.

Harjumatult ärge asutagu pikemale mat-
kale. Alustatagu lühidate treeningmatkadega
lähema ümbruse tundmaõppimiseks. Harjuge
jalanõudega, hoolitsege eriti jalgade eest ja
harjuge ka seljakotiga.

Varustist kaasa võttes tuleb arvestada
matka kestust. Vahetuspesu ja sokid peavad
tingimata pikemal matkal kaasas olema, samuti
hea kampsun ja muu tarvilik varustus on ene-
sestmõistetav. Küllalt oluline on ka piginöör ja
naaskel, vähemalt salga kohta üks, samuti
saapahari. Seljakoti rihmad olgu tingimata
laiad; sobivaim seljakott on ranits pehme, kar-
vase põhjaga. Vähemalt matkajuht ei tohi
unustada kaasa võtmast teedekaarti, kella,
kompassi, sõiduplaani ja esmasabi tarbeid.
Kuid üheks reeglilik on, et ärge võetagu kaasa
midagi üleaarust.

Matkamine ei tohi muutuda kilomeetrite
õgimiseks, vaid püütagu rohkem vaadelda ja
muljeid koguda, siis on matkamisest kasu.

Kevad ja suvi pakuvad ju veel nii palju või-
malusi looduse nautimiseks. Kasutagem seda
looduse kutset, kogugem talveks tervist, elu-
rõõmu, sest talvel puuduvad meil nii suured või-
malused käia looduse kutse järgi.

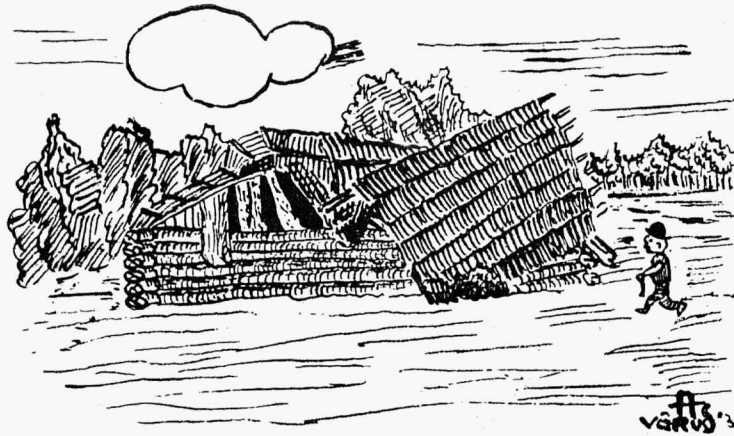
„Päikese“ joonistamisvõistluselt

Pilt nr. 2.
MINU HUVITAVAM ELAMUS.

See oli mõni aasta tagasi; ilm oli ilus, kuid varsti tõmbus silmapiiril mustaks, pilved katsid taeva ja päikegi mattus nende taha.

Olin heinamaal. Vihma sadas juba kui oavarrest. Kodu oli kilomeeter maad; sinna enam ei oleks jõudnud ja nii pidin leppima selle vana kiiiniga, mis oli heinamaal. Pugesin nurka ja uinusin peagi. Kuid äkki sähvas piksenool otse kiiinile, lõi ta katuse segi, kuid mind vaest poissi jättis veel ellu. Tänu taevale! Ma olin küll ehmunud, kuid terve olin siiski.

Aga see kiiinike — katkine kiiinike — seisab juba mitmendat aastat heinamaal ja mäletab õnnetuid aegu. Mina aga jäin terveks ja nüüd saadan „Päikesele“ oma joonise sellest vanast kiiinist, kus on toimunud üks mu huvitavamaid elamusi.

OKKA

Ida Käsper

Õhtul tuli isa metsast koju. „Lapsed,“ hüüdis ta, „tulge siia, ma tõin teile midagi kaasa!“ Mann ja Juku olid kangesti uudishimulikud, mis see küll võiks olla. Isal oli käes väike rätikusse seotud komps. „Arvake nüüd, mis selles on,“ ütles ta ja vaatas naeratades lastele otsa. „Linnupesaja!“ „Jänes!“ „Orav!“ hüüdsid Mann ja Juku läbisegi, püüdes teineteist oma tarkusega üle trumbata. Kuid isa raputas kõige selle peale pead: ei ole, ei ole. Ja nähes laste kannatamatut uudishimu pani ta kompsu viimaks põrandale, sõlmis lahti ja sellest veeres välja üsna okkiline kera.

„Siil, siil!“ rõõmutsesid lapsed. „Aga ta ei liiguta end ju sugugi?“

„Olge natuke vait, muidu siil kardab,“ ütles isa. Lapsed jäid vaikseks ja okkiline kera hakkas end ettevaatlikult lahti rullima, tulid nähtavale väikesed kápakesed, siis must läikiv nina ja kaks tumedat terast silma. Kuid nähes nii palju inimesi enda ümber, ehmus siil ja tõmbus jälle kerra.

Köögist tuli ema, et lapsi sööma kutsuda. „Ema, luba jätta siili meie juurde elama,“ palusid Mann ja Juku. Ema puikles küll vastu — „niisugune okkiline loom teeb kindlasti palju tüli“. Kui isa aga

vahele astus öeldes, et siil püüdvat hiiri, siis nõustus ka ema lõpuks.

„Aga nüüd, lapsed, ruttu sööma ja siis magama,“ ütles ema, „sest aeg on juba hiline.“

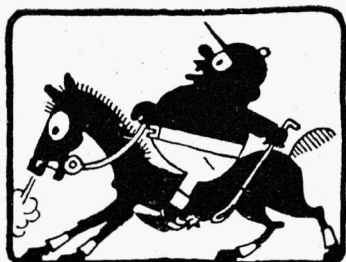
Öösi ärkas Juku mingi imeliku kobina peale. Ta ajas end voodis istukile ja kuulatas. Toa pimedast nurgast kostis mingi kribin-krabin, nagu kratsiks keegi raudkiiüntega ust. Ja siis jooksis keegi kiirel sammul läbi toa. Pingutatult vaatas Juku pimedusse, sinnapoole, kust kostis krabin. Kuid hämaruses ta silm ei suutnud midagi eraldada. Jukule tulid meelde vanaema jutud ja tal hakkas hirm.

„Mann, Mann!“ raputas ta oma väikest õde unest. „Kuule, Mann, kodukäija kõnnib meie toas!“

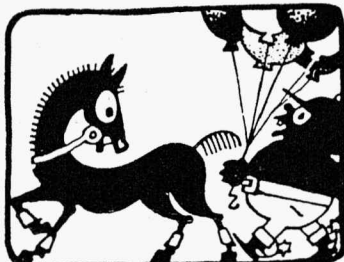
„Kodukäija? Kus? Uhu-huu, ka-a-ardan!“ pistis Mann hirmunult nutma. Ja Juku, kes ei suutnud oma hirmutunnet ka enam pidurdada, ulgus kaasa.

Ärkas ema, tuli vaatama, mis lastel viga. „Rumalad,“ ütles ta neile, „see on ju siil, kes toas ringi jookseb. Jääge nüüd rahulikult magama!“ Lastel oli häbi, et nad asjata kisa tõstsid, ja nad pugesid ruttu teki alla. Ema aga pahandas: „Ütlesin ju, et ei maksa jätta siili majja.“

Nupukas Jüri

Jüril tallis tore hobu,
sõita temaga on lõbu.

Kuid raske kanda peremees —
noh, Jüril nuppu mütsi sees.

Ta ostab seitse õhupalli,
nii säästab oma hobu kallli.

Järgmistel päevadel oli siil oma uue ümbruskonnaga juba täiesti harjunud. Ta enam ei tõmbunud kerra, kui keegi talle lähenes, lakkus alustassilt piima ja laskis end isegi rahulikult sülle võtta. Ainult Murriga, vana kassiga, ei saanud ta läbi. Sattusid mõlemad kokku, siis ajas üks oma karvad, teine okkad püsti ja mõlemad turtsusid vihaselt.

Päeval siil magas väikeses kastikeses, kuhu lapsed tegid talle heintest mugava pesa. Ei olnud tal aga himu magamiseks, siis jooksis ta lastele igale poole järele, nagu mõni väike koerakutsikas.

Nii sai ta nendele heaks mängukaaslasteks ja lapsed panid talle nimeks „Okka“.

Ühel päeval kaebas ema: „Jälle leidsin kanakuurist tühjad munakoored! Ei tea, kes see loom-varas võiks olla, kes meie kanakuuris on hakanud käima. Veeretab munad pesast välja ja sööb ära. Peaks kord hommikul valvama, ehk saaks teda tabada.“

„Ema, pane meid valvuriteks, küll me selle halva looma tabame!“ Ema oli sellega nõus ja lubas lapsed järgmisel hommikul õige vara äratada.

Kevadine hommik oli külm ja udune. Poolpimedas kanakuuris kahe väikese heinakuhja taga istusid lapsed oma peidurgastes, pidades kogu aeg silmas pesa, kus parajasti kana oli munemisega ametis. Lapsed ootasid kannatamatult, kunas ta

oma tööga valmis saab. „Viimaks ometi!“ hingasid nad kergendatult, kui kana pesalt maha lendas ja rõõmsalt kaagutades ukse kaudu õuele väljus. Alles nüüd muutus asi põnevaks ja lapsed ei lasknud enam silmast pesa, kuhu kana oli jätnud ilusa värske muna.

Äkki kuulsid nad tasast sahinat. „Mann,“ sosistas Juku oma õele, „varas tuleb!“ Lapsed ei julgenud enam hingatagi ärevusest. Kuid suur oli nende imetus, kui nad järgmisel silmapilgul nägid, et see kuri loom-varas ei olnud keegi muu kui nende seltsiline „Okka“. Lükates oma väikeste käpakestega muna enda ees, veeretab ta selle pesast välja, koksib vastu põrandat katki ja hakkas siis innukalt sööma.

„Okka, Okka, mis sa seal teed, jäta järele!“ hüüdsid lapsed ja tormasid kurjategija juurde. Siil vaatas süütute silmadega lastele otsa. Neil hakkas kahju oma väikesest mängukaaslasest, ei võinud ju tema teada, et munad polnud temale määratud. Kuid lastel ei jäänud muud üle, kui emale üles tunnistada, kes see muna-varas on.

Nutsid Mann ja Juku, kui ema käskis viia siili ära metsa. „Kuidas ta hakkab nüüd üksinda metsas elama,“ mõtlesid nad kurvalt, „ei, me peame ka edaspidi tema eest hoolt kandma.“ Nii võtsid nad metsa kaasa ka tema väikese elamu, kuhu sisse nad panid kausikese piimaga. Ilusas kaasikus, mis asetseb talu ligidal, jäigi siil

Shirley sõuab juba niisama hästi nagu mõni vana merimees.

elama ja lapsed külastasid teda iga päev, tuues talle piima ja maiustisi, mida nad tema jaoks salaja kõrvale panid. Ja siil oli alati kohal sel ajal, kui tulid tema head sõbrad.

Ühel ilusal pühapäeval, kui sätendas hele päike ja ilm oli nii imesoe, otsustasid kõik minna kaasikusse. Sinna kuldkollaste kaskede alla laotas ema suure valge laudlina, mis varsti oli rikkalikult kaetud maitsevate söökidega. Oli ju isa sünnipäev, nii et oli ka põhjust pidutsemiseks. Mann istus onu kõrval, kes oli linnast külla tulnud, ega jõudnud küllalt vaadata, kuidas onu harmoonika kord pikaks venis, kord jälle kokku vajus, tuues esile kõige ilusamaid viise.

Kuid äkki kiljatas Mann hirmunult ja jäi siis õudusest liikumatult paigale — mürgine rästik oli tema palitu hõlma alt välja tulnud ja sirutas nüüd oma väikest läikivat pead tema käsivarre poole. Kan-

gestunult vaatasid kõik ussi, ehmatusest võimetud end liigutama. Kuid järgmisel silmapilgul juhtus midagi ootamatut. Okka, kelle ilmumist keegi ei olnud tähele pannud, viskas end äkki rästiku peale ja äge võitlus algas kahe looma vahel. Siil turtsus vihaselt ja, ajades okkad püsti, mässis rästiku enda ümber. See keerles ja väänles ja puuris oma mürgised hambad sügavale kord siili kõrva, kord kaela alla. Kuid siil nagu ei pannud seda tähelegi ja lõpuks, kasutades õiget silmapilku, haaras vaenlase kaelast kinni ja hammustas ta surnuks. Rästik lõi veel paar korda sabaga ja jäi siis vaikselt lamama.

Alles nüüd hingasid kõik kergendatult. Okka käis käest kätte, sest igauks tahtis teda silitada ja kõik kiitsid tema julgust ja vahvust.

Kirjeldamatu oli aga laste rõõm, kui nad kuulda said, et ussimürk siilile kahju ei tee. Nad olid väga uhked oma väikese sõbra peale; ja nüüd lubas ka ema, et siil võetakse tagasi tallu.

Päike paistab südamesse

J. Kaup

Kevadel tulid pääsukesed pikalt lennult. Puud olid siis juba ammuugi hiirekõrvul ja metsaaluseid ehtis sinilillede taevakarva samet. Õhtu eel jõudsid väikesed rändurid metsatukka ning laskusid väsinuina seda läbiva telefoniliini juhtmetele — viimaseks puhkuseks, sest vähe oli veel maad linnakeseni, kus aasta varemini samad pääsukesed näinud maailmavalgust ja kuhu olid ruttamas ilusaks põhjamaiseks suveks. Väikesed südamed pekslesid rõõmust, mida tekitas teadmine kodupaiga lähedusest. See rõõm süvenes aina puhkusel metsatukakeses. Väikesed teravatiivulised rändurid vaatlesid mõnuga, kuidas kase- ja kuuseokstes turnisid kümned oravad, kuidas puukoristaja virgasti kandis kuivanud lehti puuõõnsusse, mille avause oli teinud endale parajaks saviga täitmise teel. Metsa all kostis inimeste hääli, kuid need ei hirmutanud ei oravaid ega puukoristajaid, väikesi halle linde. Pääsukesed ei laulnud veel. Nad istusid vaikides telefonitraadidel ja sirutasid väsinud tiibu.

„Homme varahommikul jõuame koju!“ ütles üks lindudest, keda kaaslased nimetasid Nähvitsaks. Seesugust naljakat nime omas lind seetõttu, et osutus mõnetigi julgemaks kaaslakest — julgemaks, teravmeelsemaks ja pilkehimulisemaks.

„Jõuame!“ rõõmustusid teised. „Tänavu oleme käost kiiremad!“

„Inimesed näikse olevat õppinud loomi rohkem armastama — ega need oravadki muidu nii julgesti...“

Nõnda arutlesid pääsukesed oma seekevadi lennu viimasel puhkusel, üsna lähedal kodule ja väga rõõmsad. Järgmisel varahommikul sirutasid nad uuesti tiibu lennuks, libisedes läbi päikesepaistelise õhu. Ikka lähemale nihkusid väikese linnakese hommikupäikeses sädelevad tornid, punased majakatused ja nõrgalt rohelised aiad. Ja varsti nad olidki kohal. Ei olnud ränduritel otsekohe aega otsida mulluseid pesitsuspaiku. Nad laskusid traatidele ja majakatustele, sirutasid jälle tiibu, kuid nüüd toimus see juba laulu saatel. Puude otsas pesakastikeste ees istusid varemini kohale jõud-

nud kuldnokad ja tervitasid saabunuid. Hoovidele ilmus unerähmaste silmadega lapsi. Väikesi käsi tõsteti silmadele päikesevarjuks ja kohe selle järel joosti tagasi majja, et teatada rõõmsõnumit: Pääsukesed on jõudnud kohale!

„Nüüd lähevad päevad soojaks!“

„Aga kas ööbik peaks olema juba kohal, ja kägu?“

„Kägu! Küllap ta nüüd kohe tuleb. Kägu tuleb ikka siis, kui puud juba ilusasti rohelised. Aga ööbik, — tema tuleb ja toob öösooja!“

Oli siis arutlemist lindudest ja nende lendudest, oli sära laste silmis, rõõmu nende südames. Pääsukesed ise aga valgusid varsti laiali, otsisid tuttavaid kohti ja piilusid vanu pesi. Koduarmastus täitis igauhe südant, rõõm paistas laulu.

Ainult Nähvits muutus kurvaks, sest maja, kus tema kord sündinud ja kus pesitsenud mullu, ei olnud enam, Murtuna istus ta pooleli ehituse juures telefonitraadile ja nukrutses. Laul vaikis, ta südamest eemaldus rõõm.

Hulk aega möödus nii, kuni Nähvits nägi lähedase kuuse ladvas oravat. Nagu paljud suguvennad metsatukas, nii turnis ta siin, siis aga vaatas korraks ringi ja laskus ruttu mööda oksid madalamale. Nähvits jälgis teise rõõmu ja unustas oma mure. Orav oli nüüd jõudnud tänavale ja hakkas jooksuma edasi. Vaevaline oli jooksi laiadel ja libedatel kividel, kuhu küüned ei saanud kinnituda.

Järsku kokkus Nähvits. Väikese majakese nurga juures istus rammus kass. Vaevalt silmanud oravat, tormas ta sellele kallale. Orav aimas ohtu, püüdis kiirustada, kuid plank oli veel kaugel ja jalad libisesid endiselt. Kuid nüüd otsustas Nähvits kiiresti. Nagu kuul vihises ta traadilt otse kassi suunas, tõstis valju protesti ja libises nii lähedalt mööda, et ulatus tiivaga riivama röövli kõrva. Ruttu tegi ta uue pöörde ja kordas julget lendu, haarates nüüd juba nokaga kassil kõrvast. Juba oli ilmunud teisigi pääsukesi, kes samuti sajasid südametut murdjat ja püüdsid teda oravast eemale peletada. Kuid kass ei pannud pääsukesi tähelegi. Orav oli jõudnud just planguni ja valmistus

hüppama sellele, kui kass haaras teda teravate küüntega. Liiga julgelt linnatänavale ilmunud orav kukkus tagasi. Pääsukesed mõistsid, et oraval on vaevalt pääsemist loota. Lähedase maja juures seisis kolm-neli inimest, jälgides naeratades kassi võitlust ja tundes talle nähtavasti südamest kaasa, sest orava päästmiseks ei teinud nad midagi.

Selline südametuse vihastas pääsuke. Nad unustasid ohu ja aradki said uut julgust.

„Sõbrad, meie peame päästma orava!“ kriiskas Nähvits. „Korrage tungime nüüd kassile kallale!“

Ja pääsukesed tungisid tõepoolest korrage rõõvlile kallale, virutasid talle hoopi ja ristlesid ta ümber nii tihedasti ja kiiresti, et kass silmapilguks pööras tähelepanu oravalt. Ta tõstis oma ümmarguse pea. Samal silmapilgul lähenes Nähvits ja ta terav nokk tabas kassi silma. Vihane loom hüppas urisedes üles, kuid ta küünte alla jäi ainult üksikuid Nähvitsa sulgi. Seda aega kasutades oli aga kergesti vigastatud orav saanud juba põgeneda plangule. Silmapilk hiljem jõudis ta tagasi kuuselatva ja oli pääsenud.

Pääsukesed kogunesid aga kuuse lähedusse traadile.

„Mul ei ole enam pesakohta — mu kodu on lõhutud!“ kaebas Nähvits, juhtides jutu juba algusest teisele ainele, sest temale ei meeldinud, et kaaslased hakkavad teda kiitma tühise teo pärast. Seesugust tegu pidas Nähvits oma kohuseks.

„Siin elavad metsikud inimesed!“ hüüdsid teised, kes siiski nii kiiresti ei suutnud unustada juhtumit oravaga.

„On isegi hea, et sa ei asu elama siia,“ tähendas õhuvallutaja, Nähvitsast aasta vanem pääsuke, kellega Nähvitsal seni läbisaamine ei olnud kõige parem.

Seesugune kaastunne rõõmustas nüüd Nähvitsat, — rõõmustas ja imestas teda.

„Jah, see on hea!“ lisandas õhuvallutaja, kes oli märganud teise tundeid. „Ega ma ei räägi kadedusest, Nähvits, sest sa oled tubli ja hea südamega. Inimesed, kes kuritegu jälgivad seesuguse külmaverega, nagu tegid need siin, ei vääri linnulaulu ega saa sellest ka tõelist südamerõõmu.“

„Aga kuhu peaksin ma siis minema?“ kaebas Nähvits.

Orav oli tähelepanelikult kuulanud.

„Mina tean seda!“ hüüdis ta nüüd vahele. „Linna läheduses on soine ja märg heinamaa, selle taga aga ilus metsatukk ja selle keskel vana mahajäetud maja. Sinna võiksid sina, mu tubli päästja, elama asuda. Seal metsatukas käivad ainult üksikud inimesed ja need kõik armastavad meid, kõiki linde, siile... kõiki loomi. Tulgu teisedki ja — me hoiame ja kaitseme teid kõiki.“

Orava ettepanek meeldis pääsukestele, kuid ei leidunud kedagi, kes oleks tahtnud jätta vana kodu ja asuda koos Nähvitsaga elama metsatukka vana majakese räästa alla.

„Asu sinna — me tuleme ja külastame sind!“ anti talle nõu. Igal olid meeles noorusajad ja igaüks tahtis jääda oma noorusmaale, sest see tekitas hinges soojust ja armastust.

„Ei tea, kui kaua teilgi, oravatel, see elu seal...“ kaheldi koguni.

„Jaa,“ venitas orav, „oli ju aeg, kus inimesed meid tapsid ja hävitasid, nagu oleksime nende suurimad vaenlased, kuid nüüd on vist juba inimsüdamed muutunud ja päike tunginud sinnagi... Peaksid aga korduma endised ajad, siis põgeneme, — läheme kaugele inimasulatest ega rõõmusta enam kunagi oma mänguga lapsi. Kui vanad ja südametud tahavad röövida päikese laste südametest ja kasvatada sinna metsikut julmust, siis...“

„Mina lähen ühes Nähvitsaga!“ otsustas õhuvallutaja, kelle pesa asetses sündmuspaigale kõige lähemal.

Keegi ei küsinud kiire otsuse põhjusi, sest see oli igale selge niigi. Kus valitseb metsikus ja hoolimatus, seal ei ole päikest südames ega kohta linnulaulul.

Õhtul alustasid Nähvits ja õhuvallutaja teekonda uue kodu poole, juhitud oravast, kes ruttas tagasi koju.

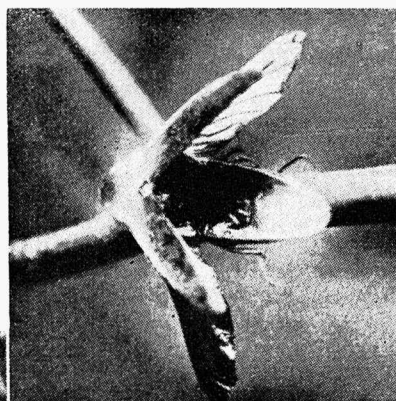
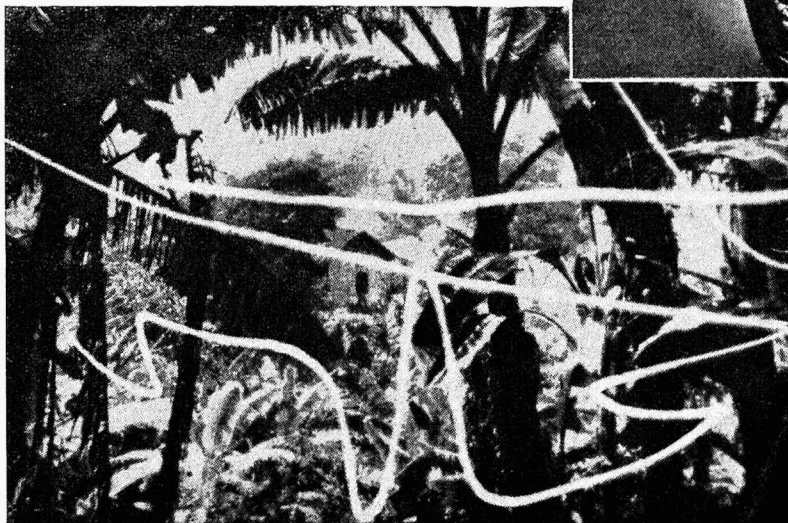
„Lubasid minna rändama, et otsida paremat õnne!“ imestlesid teised oravad.

„Ei ole kuski rohkem õnne kui kodus!“ vastas neile koju tagasi tulnu ja jutustas oma loo. See täitis väikeste kaaslaste südamed hellusega. Koos juhatati pääsukesed majakese juurde, kus nad said uue kodu.

Juba järgmistel päevadel alustati ehitustegevust. Kahe nädala pärast elutses üksiku majakese juures kümme lindu, kelle rõõmus laul täitis heinamaa. Uus elu tekkis majakese

Kummalist maailmast

Lendavad küünlakesed

Ülemine pilt: Särava tagakehaga „cucujo“ istub puuksal.

Vasemal: Mitmevärvilised putukad korraldavad öösi Ameerika põlismetsas suurejoonelise tulevärgi.

Nii nimetab rahvasuu Lõuna-Ameerikas sitikaid ja kärbeid, kes ööpimeduses vilguvad nagu jaaniussikesed. Kuid kuna meie jaaniussikesed maapinnal püsivad ja nende valgustusvõime on kaunis nõrk, siis Lõuna-Ameerika valgust tekitavad putukad saalivad agaralt õhus, nii et nende lennuteed tekitavad õhus tuli-seid jooni, mis märksa heledamad, kui meie näiteks tulist sütt tiirutades saavutame.

Kogu Lõuna-Ameerikas, Brasiilias, Tšiilis,

Antilli saartel, Kariibi mere saarestikul on kindlaks tehtud mitu tosinat eri liiki niinime-tatud „tulikärbseid“, kes lennates jätavad tuli-seid jooni taeva alla. „Cucujoks“ nimetatud tulikärbseid kasutatakse mõnel pool nende kodumaal „elusateks lampideks“, s. t. sealsed elanikud korjavad neid korvikestesse ja öösi liikudes kannavad neid nagu meie laternaid käe otsas.

ümber ja metsades, mille kohale, kõrgele-körgele, tõusid pikatiivulised pääsukesed. Alt silmitsesid neid oravad ja rõõmutsesid, lastes kukerpalli kuuselatvades.

Ühel päeval ilmus vana majakese juurde linnalapsi.

„Nii palju linde!“ imestlesid nad.

„Nad on asunud siia! Linnas on pääsukesti jäänud vähemaks!“

Väikesed lapsesüdamed ei teadnud põhjusi, miks linnas pääsukeste arv kokku kuivanud. Aga vana majake muutus neile armsamaks kui oli olnud siis, mil siin ei elutsenud ühtki pääsukest. Nad tundsid, et siin on päikeselisem ja et päike ulatub siin soojendama südamesse.

Südamesse soojendas päike ka pääsukestel, kes teinud pika rännu, et otsida vana kodu, kuid pidanud otsima siiski teist. Ja südamesse soojendas päike oravatel...

Ringi ümber kodumaa

2.

Fotod EKS-i Kodu-uurimise toimkonna kogudest.

Ühel ilusal maihommikul istus lell oma õe-poegadega Kuressaares väikeses ärklitoas ja vaatas tusaselt, kuidas vihm rabises vastu aknaklaase.

„Noh, tänasest matkast Kihelkonnale ei tule midagi välja,“ ütles Ülo pahuralt, puhastades oma saapaid.

Lembit, kes kuuetele nõopi ette õmbles, ohkas: „Võib-olla sajab kogu päeva. Tuleb kas või igavusest maha surra.“

Lell aga, piibust mõtlikult suitsupilvi puhudes, lõi järsku peopesaga laubale ja hüüdis: „Poisid, kus on meie matka-aruanne „Päikesele“? Mainumber läheb varsti trükikotta ja meil pole veel midagi tehtud.“

„Hiiumaal on meil seni käidud, ei tea, mida sealte nüüd kirjutada?“

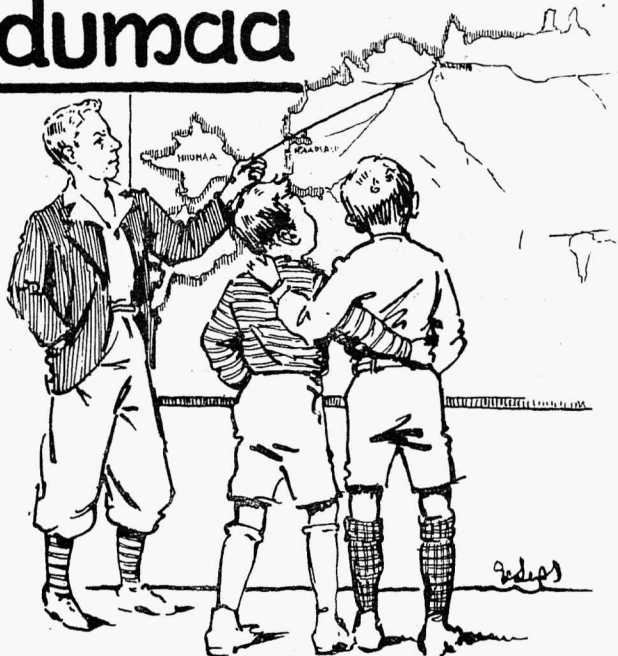
„Oh, küllalt on uudist,“ sõnas Ülo elavalt. „Hakkame aga kohe pihta.“

Ning õhtuks valmis ülevaade Hiiumaast, mis kohe postkontorisse viidi. Et ta on riimis, see on lelle süü, kes ilmtingimata tahtis näidata oma luuleandi. Siin ta on...

Lugulaul Hiiumaast.

See Hiiumaa on ilus maa,
et suudab kõiki võluda.
Ta sama pikk kui on ta lai,
näeb välja nagu timbusai.
Maaninadel seal tuletornid,
mis päeval sõgedad ja mornid,
kuid öösi nende vilkuv sära
on kaugel merel näha ära,
et märkab laev, kel tee veel ees,
kus peidab ennast kalju vees.

On salakarid Hiiu rannas,
mis eksind laevul kinni kannas,
kuid julget, vilund merimeest
nad varjavad vaid tormi eest.

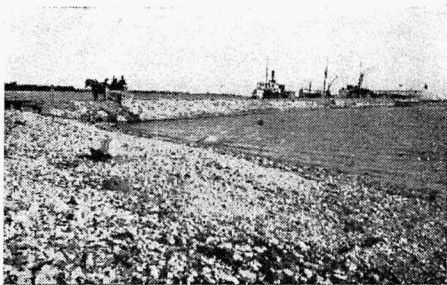

Kel teada kari asukoht —
ei seda oota hädaoht.

Kus Hiiut ümbritsevad vood,
seal sündind mitmed imelood —
nii räägib Ungru-krahvi lugu:
ta olnud meriröövli sugu.

Ta viinud laevu eksiteele
ja röövitud, mis tulnud meele.
Tal olnud kaupu täis kõik paadid
ning kulda, hõbedat ka vaadid.
Noh, Hiiumaa ei ole see,
kus imet napilt leitakse.
Kas iga jutt küll tõde evib
nii hästi, kui ta rahvas levib —
kuid Kärddla rannas nähtud meest,
kes püüdnud näki mereveest.

On kuulus Hiiu-Kärddla kalev,
mida kannab iga linn ja alev,
mis Kärddla vabrikus on teha
ja katab talvel soojalt keha.
Seal Kärddlas suvel kui ka talvel
on vetevaimud varmalt valvel;
ka talvel allikad seal keevad
ja Kärddla võlu kestvaks teevad.
Ent kui jõuab suveõhtu tund —
ei kergelt saa seal silma und.

Heltermaa sadam Hiiumaal. Siia saabub enamjagu laevu „suurelt maalt“. Pikk tamm ühendab laevasilda saarega, sest madala vee tõttu pole ju laevadel võimalik kalda äärde sõita.

Mererand Kõpu poolsaare põhjarannikul Ristna lähedal. Tugevad ja visa hingega peavad olema männid mererannal. Tuul puhub nad juba väikesest peale kõveraks, aga üra murda nad ennast ei lase.

Valipe küla Hiiumaal Pühalepa kihelkonnas. Siin näeme tüüpilist Hiiumaa maastikku. Ölgkatustega talumajad, kus elamine ja rehoone ühe katuse all, kivi-aiad, lage väli tüüs kadakapõõsaid. Aga kadakate kõrval kasvab siin lehtpuumetski õige hästi, nagu näeme tagapool külla.

Ei Hiiu ilul tule lõppu,
kas mine Kassari või Kõppu.
Kassari läbi kõrkjatee
viib Hiiult üle merevee.
Kes soolast merevett ei pelga —
teeks tarvitab ka liivaselga,
mis Kassari ja Hiiumaa
on vee all liitnud salaja.
Ei Kassari ilu poolest maha
küll emasaarest jääda taha.
Ning Kõpus kõrged mägimaad
ja tuletornid saledad,
kust selgel päeval vaadata
võib üle terve Hiiumaa.

Et Hiiumaal ei kasva muud
kui kadakad ja sarapuud,
on tühi jutt ja luulelugu,
sest Hiiul metsi mitmet sugu.
Ka mehed seal kui mürakad
ja naised prisked, pihakad.
Kaob iga võorastuse pinge,
kui leiad eest sa hiiu hinge.
Nii Hiiusaarel tunned sa
end kodus ühekorraga.

Ei saa veel uksest sisse astu,
kui kaljakapp sul tuuaks' vastu.
Ja nagu nõuab pruuk ja komme —
saad külla kutsutud ka homme.
On kuulus Hiiu maitsev käli,
veel kuulsam Hiiu rahva nali.
Ei hiidlasele tee see vaeva,
kui oma kitsel' näitab laeva,
mis sadamast ju välja sõudnud
ja laia mere peale jõudnud.

Ta pühib rannas palgelt higi
ja viipab käega laeva ligi
kui oleks tea mis mehel ees,
kuid laeval maha jäänud mees.
Ja kapten pöörab laeva ringi,
et päästa hilinenud hingi.
Ning rannas seisev veider vend
nüüd alles annab tunda end:

Ta valget kitse ühes veab
ja laeva juurde seisma seab.

Küll meresõidust mees ei hooli,
vaid näitab kitsel' ankrut, rooli
ja sõnab: „Kapten, võid nüüd sõita —
sul kadund aeg on juurde võita,
su laeva kummaline kuju
on tõstnud märksa kitse tuju.“
Küll kaebab kapten mehe kohtu,
kuid sellest pole hädaohtu,
sest pole säärast seadust loodud,
et kits saaks kohtu ette toodud.

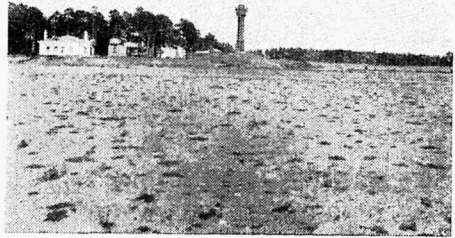
Ei Hiiul viljapõllud lokka —
vast vaevalt lind saab tera nokka —,
seepärast iga Hiiu mees
peab püüdma kala merevees.
Siis kala vastu vahetab
ta kaljateri „suurelt maalt“.
On olnud rikkalikku püüki,
siis loota samuti ka müüki;
ja üle mere paadiga
läeb püütud kala Tallinna.

Kuid samuti kui suures linnas
on Hiiu peres kala hinnas.
Üks tuntum roog ja maiuspala
on Hiius lest ehk kammelkala.
Too kala ujub lapiti
ja satub noota kergesti.
Seal hinge annab vaene lest,
kuid hiidlane — mis on tal sest —,
ta rõõmsalt koduranda sõuab
ja vilistab, kuis tuju nõuab.

Ei aita võõras Hiiu meest
ta puuduse ja häda seest,
seepärast elus on ta ka
nii sitke, visa võitlema.
Kui aga loodus muret kannab
ja põldki parast saaki annab,
siis igas peres tuulik väike
teeb Hiiul rõõmsaid ringikäike.

Jää jumalaga, Hiiumaa,
meid ootab ees nüüd Saaremaa.

Järgmises numbris loeme, kuidas Ülo ja
Lembit matkavad Saaremaal, mida nad seal
kuulevad ja näevad. Riimis nad seda enam ei
jutusta, vaid jällegi hoopis erilisel viisil...

*Ristna tuletorn Hiiumaal Ristna rannas. See torn on
tormistel öödel väga paljudel laevadel aidanud leida
õiget teed.*

*Kärdla kalevivabrik Kärdlas. Kärdla on, nagu teada,
üks meie noorimatest linnadest ja ainuke linn Hiiumaal,
võiks öelda — pealinn. Siin ostis onu Ülole ja Lembitule
sooja matkateki, millede poolest Kärdla kalevivabrik
on kuulus.*

*Kärdla linna tänav. Nagu näete, pilvelõhkujaid siin
pole, selle eest aga vaikust ja looduseilu, mida endale
suuremad linnad kahjuks ei saa lubada.*

ROHELINE VABARIIK

„Päikese“ ilukirjandusliku võistluse II auhinna töö

Ants Salum, 14-aastane

Päike oli juba üsna kõrgele jõudnud ja valgustas suvehommikut. Taevas oli selge ja tuul ei tiirelnud lennates mööda maad. Valitses suvine meeleolu. Puud-põõsad olid üleni kaetud roheliste lehtedega ja aasad haljendasid. Suvine soojus hoovas üle maa ja paisutas iga noore ja vana rinda. Taluhoovidel tehti hommikusi talitusi, kus perenaise väle jalg ja hoolitsev käsi alati esimene oli.

Samuti ka Nõmme taluõuel oli tegevus täies hoos. Kanad-kuked nokkisid aidaisisel teri ja mõned, kelle kõht täis, jalutasid mööda õue, nokkides muruheina päid. Laudauks oli lahti, kust paistsid vastu tühjad sõimed, sest kari oli juba väljas. Perenaine askeldas lauda ja toa vahel.

Terav ema hüüdmine äratab kõikide tähelepanu. Kanad tõstavad pead, ema jääb kuulatama ja linnud ehmuvad, aga toatrepil seisvad kaks noorperemeest ei ole sellest vähematki erutatud.

„Mis teil on?“ küsib ema lauda juurest. Paneb ju tedagi imestlema, et pojad nii vara on tõusnud.

„Me läheme Aaduga metsa tööd jätkama,“ vastab käharpäine poiss.

„Miks nii vara, pojakesed, eks hiljem või.“

„Ema, luba. Palju tööd on teha, puud raiuda, kraav kaevata, turbad kanda ja palju muudki,“ palub Aadu.

Ja ema lubabki, miks peaks ta neid keelamagi, kui neil tõeline tahtmine on töötada.

Peedu ja Aadu sammuvad väikese kirve ja labidaga mööda karjatänavat lähedal asetseva võsa juurde. See kaunis „roheline vabariik“ rökkab linnulaulust ja rõõmsate rindadega sammuvad vennaksed võssa. Ilus pilt avaneb siin. Segapuudega võsa katab lahmakat maa-ala. Põllu äärel on veidi kiduramad puud, kuid mida kaugemale „mets“ läheb, seda tuge-

vamateks muutuvad puud. Heinamaa vastas on osalt korralik aas, osa aga on sootaoline maa, kus peale pika rohu ja kidurate kuuskede midagi ei kasva. Sirge kraav, mis alles poolik, lõikab seda pikuti ja, nagu postikeste järgi näha, otsib ühendust võsas asetseva tiigiga. Kohe asuvad Peedu ja Aadu kraavi kaevama. Solisedes tuleb labidatäis turbamulda kraavist välja. Vanamehelikult käib töö, kõik see kaevamine ja mulla pervele viskamine. Samm-sammult liiguvad vennaksed oma tööga edasi, ilma sõna vahetamata. Nii sügavalt on nad süvenenud töösse, mida teevad. Tiik läheneb, ilus tiik, mille äärtel mõned pajupõõsad kasvavad, ja varsti ongi niikaugemale jõutud, et ainult väike turbamulla riba veel tiiki kraavist eraldab. Peedu jagab käsklusi ja ei kestage kaua, kui vesi vulinal kraavi voolab. Vaimustushoos jookseb Peedu veevooluga ühes kuni heinamaani, kus uus kraav algab. Aadu aga vaatab tiiki ja kraavi südamlikumalt ja tunneb seepärast ka suuremat rõõmu tehtud töö üle.

Põgus pilk libiseb veel tiigile, äsja valminud kraavile ja siis sammuvad nad metsa, kus lagedal platsil ootavad töömehi väikesed puuriidad ja langetatud puud. Tahetakse asuda tööle, kuid saag on unustatud koju. Peedu peab sellele järele minema.

Töörõõmu tundes sammub Aadu kraavi juurde, väikest jalgrada mööda vana kuhjapesa juurde. Kõikjale vaatab ta sinine silm ja muhelev nägu.

„Varsti tuleb heina hakata tegema,“ lausub ta mõttes, olles vaadelnud lokkavat aruheina. Juba minevaastast saadik seisab siin vana kuhjapesa, kust talvel jänes ja suurest metsast tulnud kitski heina võttis. Tee viib pruuni sipelgapesani, kus äge töö käimas. Siin roheliste lehtedega ja pruunide tüvikutega puude vahel asub lõbus kodu virkadele töömeestele. Edasi

on kena hurtsik, mis väga sarnane koera-putkaga, kuid siiski mugavam. Tahtmatult tekib küsimus, kes siin peaks elama. Aga kui eemal näed halli loomakest liduvat võsa mööda, siis tead kindlasti, et siin asub haavikuemanda kodu.

Peedu hüüab. Tähendab, ta on saabunud. Kiiresti jookseb Aadu tööpaigale, kus teda armas vend ootab. Algab töö. Puude lõikamine, laasimine ja tükeldamine käib kiiresti. Kuid süldapanek nõuab täpsust, et kõik oleks õige ja ühesuurune. Sahisedes läbib saag puu, plöksudes tükeldab kirves puu kildudeks. Read, ühesugused ja õiged, tõusevad, kuid töö ei lõpe, vaid kestab ikka enam suurema hooga.

„Kunas me siia puid saame istutada?“ küsib Peedu.

„Ei tea. Enne peab puudest plats puhaks tegema, puud ära vedama, augud valmis tegema ja alles siis võib istutada!“ seletab Aadu.

„Kure Endel tahtis ka meilt puid osta, eks me siis tallegi müü.“

„Muidugi, igale poole, kuhu ainult tahetakse, viime puud kohale ka.“

Korruga ilmub töömeeste keskele sahisvate lehtede vahelt rohelises riietuses mees.

„Noh, mis noored peremehed siin teevad?“ küsib uustulnuk.

„Onu Peeter, kust teie siia saite?“ hüüab Aadu, tundes uustulnukas ära vana tuttava metsavahi Peeter Kõivu. „Meie

teeme siin tööd, puid on vaja, sammalt lehmadele alla panekuks ja ka metsa on tarvis uuendada ja korrastada.“

Muie ilmub vana Peetri näole, kuid kui ta näeb, et tõesti tõsine jutt oli, vaatleb ta puuriitu, mis ta ees seisavad.

„Ah need ongi teie puud?“ pärib ta. Vastatakse jaatavalt. Uudishimuga vaatab vana metsamees noori ja noored teda. Mõlemad, nii Peedu kui Aadu, tahavad onu Peetrilt mõnd juttu kuulda. Ja ega ta neid ilma jätagi. Seletab, kuidas korra olnud põdrajahil. Kuis tulnud läbida soid ja rabasid ja mitme päeva järel alles õnnestunud neil põtra tabada. Aadu ja Peedu vaatavad teineteisele otsa, kui saavad kuulda selle suure põdra ilust: „Kas pole neilgi siin võsas säärast elukat?“ Kuid ei, neil ei ole seda. Ainult hallid jänesed jalutavad talve ja suve läbi nende metsas ja sipelgad ning laululinnud teevad tööd. Veel seletab vana metsamees nii mõnestki asjast ja siis peab ta minema. Mõned soojad sõnad on tal veel öelda, ning siis sammub ta muigaval näol tulnud teed tagasi.

Aadul ja Peedul on hea meel, et said veidi juttu ajada, nüüd algavad nad uuesti tööd. Ikka ja ikka kibedamini käib töö „rohelistes vabariigis“. Puuokstel siristavad linnud. Päike paistab veel kõrgemalt kui enne. Aga suvine soojus on hoovanud Aadu ja Peedu südamesse, mis on andnud neile hoogu töötada oma „rohelise vabariigi“ kasuks.

„Päikese“ joonistamisvõistluselt

Pilt nr. 3.

MINU SEIKLUS MAAL.

Sündmus, mis on kujutatud joonisel, juhtus kaks aastat tagasi. Olin isaga maal suvitamas. Ühel jalutuskäigul kohtusime ootamatult tüseda pulliga, keda ajas perenaine väikese lapsega. Meid nähes keeras pull pea viltu ja mõirgas, hakates siis lähinema. Nägin, et tuleb kallale, ja pistsin jooksma. Isa haaras revolvi — see oli marutaudi aeg — ja laskis paugu õhku. Pull jäi seisma ja läks aeglaselt kodu poole.

Säbisegi laiast maailmast

Et vihmussidelegi võib midagi õpetada, selle tegi hiljuti üks teadlane kindlaks. Muidugi ei maksa kellelgi arvata, et vihmuss mõne-aegse õpetuse järel luges rohukörtel kümneni või tuli kutsumise peale maa seest välja. Teadlane asetab vihmussi väikesse kasti, kust väljapääsemiseks ta jättis talle kaks teed. Parempoolse teega oli kõik korras, kui aga vihmuss valis vasempoolse, sai ta nõrga elektrilöögi. Esialgu paistis küll, nagu oleks see õpilane täiesti lootusetu, aga kui ta oli juba sada korda proovinud roomata vasempoolset käiku pidi ja iga kord saanud löögi, läks nähtavasti temagi peas asi selgeks ja nüüdsest peale valis ta karbist väljapääsemiseks ainult parempoolse tee.

Ühel koertenäitusel Roomas näidati hiljuti hiina kääbuskoeri, kes mahuvad mugavalt istuma harilikku kohvitassi. Väikesim nendest kaalus ainult 160 grammi. Aga mida väiksem kaal, seda kõrgem hind. Ehtne bernhardiiner näiteks maksis palju vähem kui säärane väike imetegu.

Väljapuhanud kaamel võib ühe korraga, ilma puhkamata, ära käia 140-kilomeetrise teekonna. On olemas ka hästitreenitud kaameleid, kes hooga 160 kilomeetrit maha jooksevad. Selleks tarvitavad nad 16 tundi aega, ühe sõnaga 10 kilomeetrit tunnis.

Kui kuldnokale anda puuri elav tigu, võtab ta selle noka vahele ja pühib sellega endal läbi sulgede. Sedasama on tähele pandud ka vareste, kaarnate, hakkide ja rästaste juures. Arvatakse, et need linnud tarvitavad tigusid niioelda putukapulbri aseainena, et teolima abil saada lahti söödiklestadest ja teistest tülikatest allüürnikest.

On teada, et ka viikingid silmapilgul, kui nad uuestiehitatud laeva lasksid vette, ristisid seda veiniga, nagu tehakse tänapäevalgi.

Eskimote keeles ei tunta üldse sõna „sõda“. See kõlab küll kaunis uskumatult, on aga siiski selge tõsi ja tuleb sellest, et eskimod pole kunagi kellegagi sõda pidanud ega ka muidu temaga lähemat tutvust teinud.

Kõige pikem Hiina jõgi on Jangtsekiang (hiina keeles tähendab see: sinine jõgi, kuigi vesi on kollane rohkest liivast). Jõgi saab alguse Tiibeti mägedes ja tema pikkus on 5200 kilomeetrit. Merelaevad võivad kuni 1100 kilomeetrit jõge mööda üles sõita.

Hiina tähtis sadamalinn Kanton on Hsi-kiangi jõe ääres. Kantonis on üle 200 000 elaniku alaline kodu jõel asuvates paatides. Neil pole muud varandust kui paat ja selle all olev lapike sogast jõevett. Paatides elamise komme on juba väga vana.

Jaapani keisririik asetseb neljal suurel ning üle 560 väikesel saarel. Jaapani keeles on riigi nimi Dai Nippon.

Jaapani saartel on palju tuldpurskavaid mägesid, kõige kõrgem neist on Fudžijama, 3778 meetrit. Seetõttu on seal maavärinad sagedateks nähtusteks.

Meduusid, lillekujulised millimallikad, elavad troopikameredes miljonite kaupa veelustel kaljudel, oma värvirikkusega meenutades lillvälju. Hiljuti puhus torm nende pisiloomade parve Lõuna-Aafrika Durbanis sadamasse. Sattudes veepumpadesse, tekitasid nad suure ookeaniauriku mehhanismis selliseid rikkeid, et laev sai välja sõita alles pool päeva hiljem kui sõiduplaanis ette nähtud. Jätkub juba paarist tosinast neist pisiloomakestest, et suurt aurikut peatuma sundida!

Üksi Euroopas räägitakse 125 keelt. Küll võtaks see aega neid kõiki ära õppida!

Vanaema ja väike pagan

V. Rõude

Algas see nii, et mõni nädal enne pühi vanaema lõi-lahti lauluraamatu, kutsus Volli enda juurde, rääkis tarkuse tähtsusest ja tegi ülesandeks: õppigu Volli üks laul selgeks. Ja varsti kostis hämarast toast vana ja noore ühine lugemine laulu- raamatust.

Nii läks päevast päeva ja nädalast nädalasse, hommikul juba enne sööki ja õhtul magama heites. Vanaema oli otsustanud istutada Volli mällu kõik laulu seitse salmi. See oli raske jõukatsumine, mis mõnikord vihastas vanaema ja tõi Volli silmi pisarad. Laul ei jäänud pähe.

Ei aidanud siin mingisugused vaevanägemised ega meelitused. Volli mängukaaslane, sassis karvaga Tuksi, ootas tüütavate tundide jooksul poissi ja ulgus mõnikord, otsekui nende päevade mälestuseks, millal polnud Volli teadvuses veel laulu: „Ma kummardan sind, armuvägi.“

Lõpuks hakkas kogu Laaneloime perekond vanaemale tõendama, et temast ikka ei saavat õpetajat. See ärritas vanakest. Ta võttis asja juba palju karmimalt. Tuksi, kui paremate päevade elav mälestus, kihutati vanaema poolt õue, mänguasjad pandi kappi, et lapse silm neile ei satuks. Ja uuesti ning uuesti kostis Laaneloime hämarast toast:

„Ma kummardan sind, armuvägi, mis Jeesuses end ilmutand.“

Aga laul ei hakanud pähe. Vanaema oli otse meeleheitel.

Katsus sulanegi õnne, aga Volli peake ei võtnud laulusõnu omaks.

„Sinust ei saagi ristiinimest!“ sai sulane ägedaks. „See on kohe näha, kellest saab ja kellest ei saa... Pole küll minagi elus olnud raamatukoi, aga sihukese laulu ragistasin selgeks paari õhtuga. Ma näen, et sa tahad jääda paganaks.“

„Mis pagan teeb?“ küsis Volli tähelepanelikuks muutudes.

„Mis ta teeb?“ sõnas sulane. „Elab muretult nagu lind oksal. Aina laiskleb. Vahest luusib päevad läbi metsas, viskab metsajärves lutsu ja uinub lõpuks pehmel samblal.“

Pagana muretut elu kuuldes kiskus poisi nägu laiale naerule. Kui naljakalt võib sulane küsida! Muidugi tahab tema, Volli, jääda paganaks. Tore on hüpata metsajärve kaldal, pilduda kive vette, ja kõik salmid jäävad sust kaugele maha.

Volli tegi kindla otsuse, et homsest päevast alates on ta pagan ning elab pagana muretut elu. Ja rahulikult ta uinuski tol õhtul, teadmiselega, et järgmisel hommikul pole enam mingisugust lauluõppimist.

Aga järgmisel hommikul võttis vanaema juba varakult käsile õpitava laulu. Kuid täna oli sada õiendust, enne kui Volli istus vanaema juurde kuusepuust pingile. Vanaema oli kannatlikum ja rahulikum kui kunagi varem.

Vastu õhtut pahvatas poiss korraga: „Ei tahagi õppida! Paganaks tahan saada! Paganaks tahan saada!“

Vanaema pidi ehmatuse pärast pingilt kukkuma ja tegi ristimärgi ette.

„Püha ristike! Mis sa ütlesid?“ küsis ta segaduses.

„Paganaks tahan saada,“ kordas Volli iga sõna rõhutades, nõnda et vanaemagi ei võinud enam kahevahele jääda. See oli kuulmatu lugu! Vanaema läks tatsuval sammul isa järele.

Varsti isa ilmuski ühes vitsaga. Pagan tõmbus pisikeseks kuusepuust pingil.

„Mis jutud need on, poiss!“ käratas isa. „Põlvest põlve on siin Laaneloimel elanud ristiinimesed ja sina tahad saada paganaks. Tuksi on pagan, mõistad! Ma ütlen, nuhtlust sa täna saad.“

Isa pidas sõna. Ja kui nutust luksuv poiss lõpuks läks nurka, kui kõik muu pererahvas oli väljunud ning pimedus tuppä asus, tuli Tuksi kannataja juurde

ning pistis oma külma ninaotsa vastu poisi põske.

Esimest korda Volli kadestas Tuksit: „Sa võid olla pagan. Keegi ei keela sind. Teed, mis tahad, oled, kus tahad. Sul pole vaja salme õppida.“

Olukorra lahendas lõpuks Volli ema, kes käskis poisil seitsme salmi asemel õppida ainult kolm salmi. Ja nood salmid olidki juba poisi mälus. Kõigil oli rõõmu laialt. Kaugelt tulnud onugi patsutas talle õlale ja kinkis mütsi. Isalt ja emalt sai poiss saapad, vanaemalt sukad ja sulaselt pisikese noa.

Ja kui Volli sooja vaiba alla puged, siis õuelt tuule ja vihma käest kostis pagan Tuksi pikk ja kurb ulgumine. Ning heledajuukseline poiss uinus teadmiseaga, et on küll tööd ja õppimist, aga ristiniimese elu on siiski parem kui tol paganal seal õues.

Seenel

J. Palm

*Seeni korjas väike Mall
kaugel paksu metsa all.
Metsas hoolas Malleke
ära kaotas kodutee.*

*Suure seene pöõsa all
nägi äraeksind Mall.
Kohe seent ta paluma:
„Ole hea, teed juhata!“*

*Naerab seen: „Ah-ah-ahhaa,
rumal laps küll oled sa!
Näitan sulle kodutee —
viid mu kohe pannile.“*

SÄRADE KUNINGANNA

Edgar Leis

Päikesekiired suudlesid Sinioru nõlvakuilt ahta jääriba ühes lumega ja all voolav ojake viis vee kohin-hümni saatel kauguses läiklevate punapajude ja ojakäärude taha — Saaljärve. Järelejäänud vesi tõusis auruna õhku, ühines pilveks ja kadus päikese särakiirtest tagaaetuna kauguses sinetava kuldmetsta taha. Osa vett imbus maasse joogiks tärkavale loodusele, lilledele, rohule, taimedele, sarapuile nõlvakul ja kõigile vett vajavaile.

Vallatu kevadetuul Kuldhuul sosistas salajuttu kevadest pungades puile ja jooksis otsides mööda puudealust, et tervitada esimesi kevadelilli. Aga esimestel päevadel oli Kuldhuule vaev asjatu, sest ainuski lill ei olnud veel vaevaks võtnud ilutsema tärgata. Kuldhuul sai üsna pahaseks, ta sasis vanu, poolpehkinud sarapuu lehti

maas ja pani nad võidu keerutledes jooksa ja uperpallitama.

Äkki ta seisatus oma vallatustuhinas, märgates pöõsa varjus üht esimesi kevadekuulutajaid — sinilille. Ta ruttas sinilille poole, suudles õrnalt sinilillekese palet. Päevade vältel õppis Kuldhuul tundma palju varakevadisi, õilmitsevaid lillekesi, igaüht ta suudles õrnalt oma soojade huultega ja sai tänuks õnnelikude pilkude osaliseks.

Ühel päeval, kui ta mängles õitsengule löönud sarapuude aroomiga, nägi Kuldhuul eemal ühe päikesekullas särava pöõsa kõrval veel ilusamat ja säravamata kevadelille — maikellukest. Imetledes ruttas Kuldhuul maikellukest tervitama. Kaua imetles ta maikellukese valgepalgest, roosaka südamikuga õielehte ja õrnrohelisi lehekesi.

„Sa oled kui Särade Kuninganna,“ sosistas Kuldhuul maikellukesele ja selle sädelev-õrn pale omandas õnneliku jume ja ta langetas pisut oma ilusat peakest.

Sörkides jooksis jänes Välekäpp mööda lillelist Siniору kallakut. Kuldhuul nägi teda ja hakkas talle lilli kiitma.

„Kas sa, Välekäpp, ei näegi, kui toredad lilled on Siniorus, et sörgid nii, pea püsti, ja vahid taevast. Kas lillede ilu sind ei joovasta?“

„Ah lilled, mis lähevad mulle lilled korda, süüa nad ei kõlba... ega joovasta ka...“

Säärasel teraval kõneainel ei võinud jutt edeneda, mõlemad ruttasid omale poole. Kuldhuul pöördus lillede ja õitsevate sarapuude poole, Välekäpp aga sörkis piki oajooksu allapoole ja pöördus lepikusse.

Päike sätendas otse Siniору kohal, kui neli särasilmalist lapsukest väikeste korvidega tulid otse sealt, kuhu oli lipanud jänes Välekäpp. Nad olid rõõmsad, vahtisid säravasse ojavette ja vallatlesid. Aga niipea kui silmasid Siniору kaldal lilli, jätsid nad oja ja jooksid lillede poole.

Nüüd, üle pika talve, sai Siniorg jälle kuulda laste lõbusat tralli, ja oh seda askeldust, mis neil oli... ja rõõmu... seda ei saa edasi öelda sõnadega, seda peab ise nägema. Nad noppisid innuga kõiki leiduvaid aroomikaid ja toredaid lilli ning aetasid hoolikalt korrapäraste kimbukestena korvidesse, nii et need peagi täitusid.

Äkki, kui lapsed tahtsid ära minna, tuli kõige pisemale poisile, Jaasile, meelde, et ema armastab üliväga maikellukesi ja neidki peaks viima.

Hakati otsima, aga tervelt Siniору nõlvakult ei leitud ainustki maikellukest. Lapsed väsisid matkates ja istusid murule piskuks jalgu puhkama. Kui nad nii istusid, hüppas Jaasike äkki püsti ja pani kiiresti sibama ühe põõsa poole.

„Jaas!“ hõikas öde.

Jaas aga ei vaadanud taha, ta jooksis edasi, sest tahtis esimese leidjana leiurõõmu maitseda. Ta oli nimelt põõsa var-

jus silmanud meie väikest, armast, särasilmelist ja ilusat Särade Kuningannat.

Tulid ka teised ja Särade Kuninganna asetati Jaasi korvi, teiste lillede peale, kes tundsid samuti rõõmu oma uuest ilusast seltsilisest.

Nüüd läks matk piki oajooksu kodu poole. Särade Kuninganna nägi, kuidas oja säras ja punapajud hiilgasid, ning kui tee jätkus lepikurajal, nägi ta tolmlevaid lepanarmaõisi.

„Küllap nüüd emadepäeval ema rõõmustub,“ lausus Jaas.

„Kindlasti on ta õnnelik,“ lisandas Heli.

„Ah emadepäevaks emale viivad mind ja teisi lilli,“ mõtles Särade Kuninganna tõsiselt, „nad on head lapsed, et peavad oma armast ema meeles ja teevad talle rõõmu. Tõesti head lapsed! Aga mina pean end siis korralikult üles pidama,“ mõtles ta ja juba kujutles, kuidas lapsed teevad lillepärja, tema on pärjas aukohal ja saab ema õnnelikkude pilkude osaliseks. Nii mõttesse jäädes Särade Kuninganna laskis end veidi longu, seda märkasid lapsed ja aetasid ta pea ilusasti korvikese äärele. Kuldhuul, kes tuli vastu, suudles õrnalt Särade Kuningannat, nii et see toibus ja uudishimulikult ringi vaatas. Ta nägi, et nad lähenesid väikesele talule hiirekõrvus kaasiku ääres. Talul oli oma lille-, õunaaed, korralikud kõrvalhooned, korrapärased haoriidad ja omas kõigiti mugavat välimust.

Ruttu, nagu hiilides, läbisid lapsed lilleaia ja Särade Kuninganna sai vaevu mõnda väljapaistvat lilleneiu viisaka peanoogutusega tervitada.

Lapsed viisid lilled põõningutuppa, mis oli tühi, ja peitsid need hoolikalt ära, et ema enne emadepäeva lilli ei näeks ja et saaks lilled punuda pärjaks.

Et Särade Kuninganna ei olnud harjunud tubase õhuga, minestas ta. Jaas, kes õhtu eel tuli lilli vaatama, leidis Särade Kuninganna minestanult. Ta tõi pisut vett ja aetas Särade Kuninganna veeklaasi, loojuva päikese särasse.

Särade Kuninganna vaatas alla ja nägi enda all kevadist aeda. Puude valgek-lubjatud tüvikud, mis särasid päikesetules, olid otsekui vahipostideks lehtima löövatele sõstra- ja karusmarjapõõsastele, mis sirgete ridadena piki puude vahet levisid. Aia ääres valgendas juba maasikapeenral paar valget maasikaõit. Kuld-punase loojangu ajal Särade Kuninganna asetati uuesti teiste juurde. Aknast hakkaski ka juba hoovama kevadeõist jahe-dust.

Järgmisel päeval punuti lilled üheks pikaks ja üheks väikeseks pärjaks. Suur pärg pidi ulatuma ümber laua ja tooli seljatoe ja väike oli tehtud emale pähe asetamiseks. Selle aukohal oli Särade Kuninganna, kahe siniste paletega ja tagapool roosakate paletega lilleneiude vahel.

Öösi, vastu emadepäeva, magasid lapsed vähe, nad kartsid, et võivad raskesti uinuda ja ärgata nii hilja, et võimatu oleks ema toimetusi ära teha. Kaunis vara asuti tasa ja targu toimetama, et mitte ema äratada. Heli praadis liha, kloppis kooki, keetis kohvi. Jaas ja teised olid ametis loomade talitamiseks.

Äkki avanes köögiuks. Lapsed ehmu-sid. Rõõm oli aga piiritu, kui ukstel seisis „ainult“ isa.

Nüüd toodi pööningutoast pärjad ja suurem asetati ringina ümber laua, teine aga jäi laste kätte, et see emale pähe ase-tada. Kingidki seati lauale. Need olid küll pisikesed, aga nad tulid südamest.

Õnnelik oli ema, kui lapsed asetasid toreda pärja ühes Särade Kuningannaga talle pähe. Kõiki päid paitades ta vaatas kinke ja õnnepisar läikis rõõmust sädele-val palgel.

Pärast, kui lilled pärjas hakkasid när-buma, võttis ema Särade Kuninganna ja pani ta albumi vahele enda pildi kohale, öeldes: „Sina väike ilus maikelluke, ole mulle mälestuseks veel ilusamast emade-päevast!“

Särade Kuninganna oli õnnelik.

Kolm sangarit

Nõnda neid hüüti, neid kolme tüdru-kut, kes olid lahutamatud sõbrad. Leida ja Liis, üheteistkümne-aastased õed-kak-sikud, erinesid iseloomult tublisti: kaval ja leidlik Leida imetles Liisi suursugust ausameelsust ja heatahtlikkust, Liis aga oli suuresti vaimustatud õe tarkusest. Väliselt vaiksed tüdrukud, sisemiselt aga täis tuld ja energiat, nad armastasid väga igasugu seiklusi: ikka oli neil midagi era-kordset kavatsusel.

Kolmas liidus, nende kolmeteistkümne-aastane sõbratar Maret, oli veidi teis-sugune: elav ja lärmitsev, ta süttis ker-gesti, kuid ei püsinud kaua ühe mõtte või sündmuse juures ja siirdus kohe teisele, unustades eelmise. Ent temagi oli seik-lushimuline nagu tema sõbratarid.

Need kolm olid lahutamatult koos, lugesid, laulsid, mängisid, seistes hädas mehiselt üksteise eest.

Kord juhtus nõnda, et Maret jooksis õhinal õeste tuppa ja karjus hingeldades: „Lugege seda, teie kaks! ja öelge siis, mida te sellest arvate...“

Seejuures ta viskas ühe kulunud aja-kirja lauale, mille taga õed parajasti istusid.

Liis tõstis pilgu Maretile ja müksas Leidat.

„Sa oled kuum nagu köetud ahi,“ ütles ta veidi pilkavalt.

„On ka põhjust, lugege aga...“ — ja Maret viskus kušetile.

Pool tundi hiljem, kui asi kõigil selge, s. t. kui õed olid läbi lugenud jutu Mareti toodud vanast ajakirjast, ütles Liis, mustade silmade leegitsedes: „Jaa... tüdru-kud, see pole naljaasi... Ma ei mõista sel-lest midagi...“ — ja ta vaatas ootus-rikkalt Leidale, kes ikka veel ajakirja käes hoidis ja mõttes näis olevat.

See oli mingi hirmu ja õuduse jutt, mis neid kõiki nõnda vapustas, ja me ei hakka selle sisu siin üksikasjaliselt sele-

tama, ütleme vaid paari sõnaga, et selles jutus oli kõnet mahajäetud majast, kus elutsesid vaimud ja toimus igasugu saladuslikke asju, mis tundusid üleloomulikeks.

Leida vaikis ja vaatas aknast aeda, kus kevadises tuules mühisesid puud. Äkki Maret kargas püsti.

„Teie kaks olete hirmus puised! Noh, mida te arvate sellest loost siin?“ ta osutas sõrmega ajakirjale.

„Ma pole ju detektiiv,“ sõnas Leida rahulikult. „Ma pole võimeline lahendama selliseid keerulisi mõistatusi, nagu on see jutt. Aga...“ Leida peatus väarikalt.

Mareti suust kuuldus rutuline: „Noh? Mis — aga...?“

Liiski vaatas õele uudishimuga.

Leida suu ümber mängles väike naeratus, kui ta sõnas:

„See jutt on tõesti õudne... Kas te kardaksite elada sellises mahajäetud majas?“

Mareti silmad täitusid hirmuga ja jubedusvärin jooksis tal üle selja. „Sa veel küsid! Ma ei julgeks üle sellise maja lävegi astuda!“

„Mina aga julgeksin!“ ütles Leida, ja Liis tähendas mõtlikult: „Ka mina julgeksin...“

Maret tundis end lööduna. Nõnda see nüüd oli! Maret, vanim neist kolmest, ei julge seda, mida julgevad tema sõbrata-rid, see oli häbistav! Mareti silmad välkusid, kui ta ütles: „Teie kaks! Te mängite vapralt, hah! Teil on kerge öelda: ma julgeksin! sest — pole ju saladuslikku maja ega kohta, kus elutsevad vaimud, ega üldse seda õudust, mis selles jutus... Kui nõnda, võin minagi hüüda: ma julgeksin! Tegusid, mu armsad, tegusid, mitte sõnu!“ Maret põrutas jalga vastu maad.

Teised tüdrukud vaatasid teda vaikselt. Maret vihastus lõpuks ja käratas: „Noh, mida te vahite, nagu kaks nõida? Kas mul pole tuline õigus? Siis rääkige ometi...“

Leida naeratas ja sõnas: „Sa ei lase ju rääkida... Nii siis, tegusid, ütled sa.

Hüva... Sa ütled, pole saladuslikku maja ega vaimu ega õudust. Aga on mahajäetud puuhoov meie maja lähedal, teisel pool tühja krunti, mis meie maja taga... kaunis õudne võib seal olla öösi, kas pole?“ — Mareti silmad läksid suureks, Liis ohkas. „Nii siis,“ jätkas Leida, „praegu, päeval, viime tolle hoovi kauge-
masse nurka selle ajakirja ja veel kaks asja, näiteks Liis oma taskurätiku, mina oma vana mütsi — ja täna öösi läheme toome nad ära, muidugi mitte kolmekesi, vaid üksikult. See on mu ettepanek proovida julgust. Eks siis näe, kes on meist vapper, kes mitte. Olete nõus?“

Teised tüdrukud löid käed kokku: „Tehtud, oleme nõus.“

Joostes üle tühja krundi õdede maja taga, nad peatusid plangu ees, mis eraldas krunti puuhoovist. Õieti polnudki see enam puuhoov, seda ei kasutatud enam ammugi muuks kui vanade, pehkinud palkide alalhoidmiseks ning see seisis alati suletuna, tühjana ja vaiksena. Tüdrukud olid mõnikord kasutanud seda hoovi mängimiseks ja pääsesid sinna läbi avause, nihutades kõrvale ühe laua plangus.

Nad tegid nüüdki samuti ja ronisid üksteise järel hoovi. Siis sammusid nad hoovi kaugemasse nurka, kus asetsesid vanade palkide virnad, ja panid ajakirja, vana mütsi ja taskuräti määratud kohale. Leida vaatas ringi ja tähendas: „Õösi võib siin väga õudne olla... ses tühjas, mahajäetud hoovis... Huhh! ma peaaegu kard-
dan, et ei julge tulla siia keskööl!“

Maret võpatas: „Keskööl? Ma arvasin...“

„Mida?“ sõnas Leida. „Et tuleme videvikus asjadele järele? Ohhoo! see pole siis mingi julgustükk. Ikka keskööl — ainult siis on meie seiklusel mõtet. Või sa ei julge?“

Maret lõi rinna ette, lausudes: „Miks ma ei julge? Sina ju ütlesid, et kardad. Noh, hüva, nii siis mina toon ajakirja ära, Liis oma taskuräti ja sina, Leida, oma vana mütsi. Kes meist peab esimesena minema?“

Leida ütles: „Heidame liisku.“

See tehtud, langes Leidale ülesanne esimesena öisele rännakule minna, Maret jäi viimaseks.

„Näed, sul on õnne,“ ütles Leida Maretile. „On julgem tulla siia pärast seda, kui teised on juba ära käinud.“

Maret naeratas üleolevalt.

Siis nad lahkusid puuhoovist.

Maret jäi õdede juurde veel mõneks ajaks ja nad arutasid suure innuga eesolevat seiklust, kord julgustades üksteist, kord üksteise kulul nalja tehes. Kõik kolm olid tublisti erutatud, kui Maret viimaks lahkus, et minna koju õhtueinele.

„Maret, pool kaksteist öösi ootame sind aias. Tee aga nõnda, et sind kodus keegi ei näeks lahkuvat majast, muidu ei lasta sul tulla. Nägemiseni keskööl!“

Oli soe ja täiesti pime öö, kui kolm tüdrukut kohtusid õdede aias. Nad liikusid tasa ja rääkisid sosinal, värisedes erutusest. Leida surus Mareti kätt ja ütles Liisile: „Kuule, kui ma kauaks ära jään, siis ärata ema ja seleta talle asi ära. Ei tea, kuidas kõik võib lõppeda.“

Teised tüdrukud vaikisid, sest hirm sulges neil suu.

Siis sammus Leida minema ja kadus peagi pimedusse. Mahajäänud värisesid hirmust. Nende taga (nad seisisid tühja krundi ääres) aias mühisesid puud ja igasugu hääled öises vaikuses kostsid salapärastena ja hirmuäratavaina. Ehkki pimeduse tõttu ei võinud näha kuigi kaugele, näis siiski, nagu liiguksid igal pool varjud, ja soe kevadine tuul ohkas nukralt puude ladvus.

Maret pigistas Liisi tuksuvat kätt ja nõnda nad ootasid Leida tagasitulekut. Aeg tundus neile lõpmata pikana ning nende hirm kasvas üha. Viimaks kostsid kerged sammud üle krundi ja Leida jooksis pimedas neile peaaegu otsa.

„Ma... ma... siin on mu müts...“ ta hingeldas.

Maret hüüdis imetlusega: „Sina! Sa tõesti julgesid seda!“

„Oh, mis! Polnud ju midagi karta! Ma ei tundnud mingit hirmu, mõtlesin

vaid kõigile neile, kellest oleme lugenud ja kes on olnud vaprad... siis kadus iga-sugune hirm... Ja siin ma olen!“

Liis kadus sõnalausumatult pimedusse. Leida jäi talle järele vaatama, ehkki ta teda ei näinud. Ta süda peksis meeletult, kartes õe pärast. Ta soovis meeleldi, et õde oma ülesande õnnelikult sooritaks. Maret küsis temalt mitu korda suures ärevuses: „Leida, kas oli õudne? Ütle, kuidas oli? Kas kartsid? Kuidas sa julgesid?“

Leida vahtis ööpimedusse. Siis ütles kannatamatult: „Ei mina kartnud. Ma ütlesin juba päeval, et mina julgeksin, näed, ma ei hoobelnud. Ah, Liis... kas ta ei tule juba?“

Ent minutid veeresid, ja Liis ei tulnud. Tüdrukud hakkasid närvitsema. Lõpuks Leida sõnas otsustavalt:

„Ma lähen talle järele... võib-olla on temale midagi juhtunud...“

Ta tegi paar sammu krundile, ent sel hetkel tuli Liis joostes. Tema käes lehvits valge rätt, nii siis oli ka Liis oma ülesande täitnud. Leida naeris ja kaisutas teda. „Noh, Liis, kuidas läks?“

„Po... polnud just viga... ma püüdsin olla hoopis mõtlemata, siis tundus kergem.“

Tüdrukud seisisid ja arutlesid veidi aega, siis pöördusid Mareti poole, kelle hambad plagisesid hirmust.

„Noh, Maret, kas hakkad minema? Su ajakiri ootab sind!“

Maret võpatas ja kogeles: „Jah, mina...“

Siis kadus temagi pimedusse. Õed kihistasid naerda.

„Ei Maret julge...“ sosistas Liis ärevalt. Leida sõnas vastu:

„Mine tea...“

Nad ootasid paar minutit, pidades hinge kinni. Järsku läbis õhku karjatus. See tuli krundilt ja õed taipasid kohe, et karjuja oli Maret. Nad jooksisid mõlemad edasi, et aidata sõbratari. Varsti kuulsid nad, et Maret jooksis neile vastu. Hetk hiljem langes ta neile kaenlasse, vabises des hirmust.

„Teie kaks! vaim... vaim oli krundil... ma ei jõudnudki planguni... siis nägin udusarnast kogu... ma... ma ei julgenud edasi...“ Ta ei suutnud enam kõnelda. Tüdrukud viisid ta aeda ning püüdsid rahustada, olles ise veendunud, et Mareti vahvust ei piisanud paljuks.

„Ei ole ju vaime, Maret, sa tead seda isegi, et pole vaime, sa lihtsalt kartsid ja siis arvasid nägevat vaimu... vaene sõber...“ ja õed ei jõudnud enam naeru pidada. Maret aga kaebas: „Teil on nüüd hea naerda, aga mina... mul oli ka kõige raskem ülesanne, sest pidin ära tooma selle neetud ajakirja... noh, pean tunnistama end lööduks...“

Õed naersid südamest ja lõpuks naeris Maretki oma häda ühes teistega. Parimas

sõpruses lahkusid nad, et tasa koju hii- lida.

Kui Leida ja Liis juba voodisse pugesi- d, ei saanud nad kaua magama jääda, arutelles möödunud seiklust ja naerdes Mareti äpardust. Lõpuks nad väsisid ja jäid vait. Järsku ütles Liis:

„Tead, Leida, peale Mareti oli meie hulgas veel üks argpüks: see olin mina, ma kartsin hirmsasti, kuid ei tahtnud naeruväärseks saada teie silmis... ja tõin oma räti ikka ära. Aga ma kartsin. Sinä üksi oled julge!“

Leida sosistas: „Rumal! Kui sa vaid teaksid, kuidas ma kartsin! oi... oi! ma mõtlesin, et suren hirmust...“

Siis puhkesid õed uuesti naerma.

Meie oma kaastöö

Minu esimene turulkäik

A. Koplivee, 14-aastane

Mineval kevadel tegin kesapõllunurga peale endale kartulid maha. Põldu olin sealt kohalt eelmisel sügisel tugevasti rammutanud ja see- tõttu kasvasid kartulid jõudsasti. Kuiv, mis teiste- l põldudel end teravasti tunda andis, ei pidur- danud minu kartulite kasvu sugugi, sest olin valinud põllu niiskeima koha.

Oli juulikuu keskpaiku. Läksin nagu „pere- mees“ kunagi oma põllule. Tõmbasin ühe kartulipesa üles, et vaadata, kui suureks mugu- lad on jõudnud juba kasvada. Mu imestusel pol- nud piiri: kartulid olid selleks küllalt suured, et neid lähemal päevil turul kõrgema hinna eest liitriga müüa.

Õhtuks oli tarvilik kartulite jagu üles võe- tud ja kottidesse paigutatud. Läksin aeda ja võtsin veel oma kurgipeenralt sada kurki lisaks.

Järgneva öö magasin rahutult. Olin tihti ärkvel. Unenäod olid kõik turuga seotud ega andnud mulle kuidagi rahu. Kell viis pidin

üles tõusma, kuid just selle eel uinusin ning ei ärrganud enne kui ema hüüdis: „Poiss, tõuse üles! Kell on juba viis!“ Alul ei saanud hästi aru, et miks ema mind üles ajab ja mis minul sellega tegemist on, et kell viis. Siis meenus mulle kõik. Rõivastusin ruttu ja läksin kööki end pesema. Isa oli ka juba hobuse ette raken- danud ja kartulikotid vankrisse tõstnud. Mina võtsin toast veel liitri, istusin vankrile ja sõit võis alata.

Kogu tee olid mu mõtted turuga seotud. Ma viibisin nagu poolunes, millest äratas vahel vankrirataste pörkamine vastu kivi. Tee läbi metsade oli auklik ja hobusel tuli aina sikutada, et mind õigeaks ajaks turule viia.

Jõudsin viimaks lagedale teele. Linn oli selgesti näha. Andsin ohjadega hobusele paar hoopi, mille peale see sõrki hakkas laskma. Juba vuras mu vanker kolinal kivisel linnatänaval, paisates õhku tolmupilvi. Jõudsin turule. Juba oli siin elav tegevus. Tüsedad linnaprouad muudkui voorisid vankrite vahel edasi-tagasi, küsides, mis on müüa. Sidusin hobuse lasila külge kinni, andsin talle heinamärsi ette ja läk- sin uuesti vankri juurde tagasi. Kartulikoti püsti vinnamisega oli ikka tegemist, aga vii- maks sain siiski niikaugele, et võisin kotisuu avada. Osa kurke ladusin vankritekile virna, et kõita ostjate tähelepanu, osa aga jätsin kotti.

Alul ei tehtud minust väljagi. Vist arvati, et mis müüja see poisipõngerjas on. Ühe ostja käest sain koguni väikesel viisil tõrelda, kui küsisin kartulite eest seitse senti. Õeldi, et nüüd olla hinnad tublisti langenud ja rohkem ei saa kui viis senti. Mina arvasin kohe, et see ostja luiskab, ja küsisin nüüd kuus senti liitrist, mida ka keegi ei tõrkunud mulle maksmast.

Kartuleid osteti minu käest tublisti, sest paljud linnaelanikud olid neid varemini talveks meie käest ostnud ja kiitsid, et meil pidavat olema head kartulid. Esimene kartulikott tühenes peagi. Teistega see just nii kiiresti ei läinud, kuid tühjaks said needki. Kurkide müük läks samuti hästi. Üks linnaproua võttis korraga viiskümmend väiksemat kurki, makstes sent tükist. Teised suuremad müüsin kaks senti tükk ja viisteist senti kümme.

Kui kõik turule toodud kaup oli realiseeritud, asusin „sisseoste“ tegema. Kõigepealt läksin pagariärrri ja ostsin sealt kehakinnitust — saia, mille neelasin aplalt, sest kõht oli kangesti tühi. Järgmiseks läksin kauplusse ja ostsin sealt suure luupeaga ja kahe teraga noa. Nüüd kasutasin ka turul äsjaõpitud kauplemiskogemusi ja kaupmees jättiski noa pealt viis senti alla. Ostsin veel muud tühja-tähja, mida arvasin endal kodus tarvis minevat, ja lõpuks tuutu-täie kompekke.

Kodu teele asusin rõõmsa meelega ja otsustasin järgmisel päeval kindlasti turule tagasi tulla.

Pulmas

Els Järv, 11-aastane

Kord, kui tulin mere äärest, kuulsin kodus-telt, et olime terve perega kutsutud onutütre pulma. Pulm pidi peetama Võõpsus, s. o. Setu- ja Võrumaa piiril.

Oli palav suvepäev, kui asusime teele üle Lätimaa. Väga ebamugav oli meil sõita, sest vaguniaknad olid läbi Lätimaa sõidul suletud.

Valgas pidime ümber istuma, et jõuda Tartu, kust sõit pidi edasi minema Veriora jaama. Veriorast sõitsime bussiga Rāpinasse, kus pidi toimuma laulatus.

Kui jõudsime Veriorra, leidsime sealt eest veel teisigi tuttavaid ja sugulasi, kes ka sõitsid pulma.

Rāpinas tuli meil ligi kaks tundi oodata, enne kui laulatus algas, sest meie enne laulatust pulmamajja ei sõitnud. Laulatus toimus Rāpina ap.-õigeusu kirikus ja kestis minu arvates hirmus kaua. Peale laulatust sõitsime pulmamajja, mis asetseb Võhandu jõe kaldal.

Sõites üle Võhandu jõe tuleb ületada parv. Parv oli uhkesti kaskede ja vanikutega ehitud, kuid noorpaari enne üle ei sõidutatud, kui nad endid olid „lahti“ ostnud. Maja õuel olid jällegi suured auväravad. Ühe sõnaga — mulle meeldis kõik see värk.

Kutsutud pulmalisi oli üle saja inimese, kuid õues ja akende taga oli kaks korda niipalju, kes kõik vaatasid, mis sees toimub. Mulle oli see päris võõrastav nähtus, aga siis kuulsin, et see olevat siin juba traditsiooniks saanud.

Pulm oli tore. Väga huvitavad olid setulaste tantsud ja leelutused kolmel häälel, millest meie, pulmalised, keegi peaaegu midagi aru ei saanud. Tantsijad-leelutajad olid kõik rikkalikes rahvarõivastes. Küll tahtsin mõnda laulu meeles pidada, kuid võõra murde tõttu ununes kõik kohe.

Oli juba peale kesköö, kui lapsed magama saadeti, millega mina küll hästi leppida ei tahtnud. Ainult lubadused mind ja teisi pulmalisi järgmisel päeval Peipsile ja vene küladesse sõidutada viisid mu magama.

Järgmisel päeval oli tuuline ja külm ilm, kuid sellele vaatamata sõitsid teised pulmalised Peipsile, aga — oh häda! — mind nad kaasa ei tahtnud võtta. Alles pika nutu peale ja onu eestkostmisel võeti mind kaasa.

Peipsil olid suured lained, kuid see meid ei kohutanud. Sealt oli näha ka Venemaad (järve laius seal oli umbes 3 km). Maabusime Salu saarel, kus elas ainult üks perekond. Kui olime saare korralikult läbi kolanud, hakkasime võidu püssi laskma, kus mina pidin muidugi pealt vaatama.

Tagasisõidul oli kaunis külm ja onu mässis mu oma palitusse. Jõudsime tagasi lõunaks ja pidime peale lõunat sõitma vene küladesse.

Lähimad külad olid Perese ja Lübnitsa. Sinna sõites nägime suuri sibulavälju. Sibulad kasvasid põldudel mitmeaastastes järjekor-
dades.

Mis mulle jälle uudisena näis, oli see, et igal pool oli palju soolatud ja kuivatatud kalu, mis rippusid nõõridega maja seintel, nagu oleks maja nendega vooderdatud.

Tagasi tulles mängisime võrkpalli ja lõbus-
tasime endid laulu ja ringmängudega.

Järgmine päev oli ärasõidupäev.

Pärnu jõudes oli mul sõpradele palju jutus-
tada.

*Arnold Pukk, Kehtnast. Võitis (tellimispreemiana) kingiks fotoaparaadi. On rõõmus poiss, nagu pildilgi näha. Kirjutamine teeb veel raskusi, aga „Päikese“ luge-
mine läheb vilkalt.*

Õnehaldja teadaanne.

Neile õnnesentele, kes aga mingil põhjusel pole oma preemiat, mida saadud kas mõistatuse lahenduse või tellimise puhul, kätte saanud, palume sellest teatada „Päikese“ abitalitusele, Tartu, Suurturg 15. Õnehaldjas ajab siis asjad kohe joonde. Ühtlasi palub Õnehaldjas kohe teatada postkaardiga kingi kättesaamisest, sest võib ju juhtuda, et tema lemmikud mõne eksituse tõttu peavad asjatult ootama, ja Õnehaldjas ei taha nende pettumist.

Tervitab Õnehaldjas.

„Päikese“ joonistamisvõistlus.

„Päikese“ toimetusele sissetulnud joonis-
tuste hulgast valis toimetus 12 joonist välja ja on nüüd nõutu, missugustele neist auhinda anda. Pika nõupidamise järel arvasime, las lugejad ise otsustavad, millised pildid neile

kõige rohkem meeldivad. Käesolevas numbris leiata 3 joonist, mille kohta palume lugejaid toimetusele saata lühidalt oma arvamine (näiteks, „„Päikeses“ nr. 5 meeldis mulle kõige rohkem pilt nr. 1“). Muidugi panete selle pildi numbri, mis teile tegelikult kõige rohkem meeldib). Järgmises numbris leiata jällegi võistlus-
jooniseid ja lähemaid lisatingimusi. Ütleme praegu vaid niipalju, et toimetus ei jäta kahe silma vahele ka hääletusest osavõtjaid.

„PÄIKESE“ ringhäälingu halloo-mees

toob siinkohal ära osa vastuseid, mis tulid Blondpeakese ringküsimustele („Päike“ nr. 3 — märts 1938. a.).

1) Suvine aastaag meeldib mulle kõige rohkem. Sellepärast, et siis paistab päike nii ilusasti.

2) Enne tahaksin teada, mis teeb Blondpeake ise 10 000 krooniga?

Haldjatütar.

*

1) Kevad.

2) Kust ma seda ikka saan, nii ei hakka parem selle üle mõtlema.

Ants Raudjalg.

*

1) Talv, sest olen kirglik suusataja ja mulle meeldivad pühadest kõige rohkem jõulud.

2) Aitaksin vanematel linnas osta maja. Kui raha jääks üle, astuksin konservatooriumi.

Kodutütar Tartumaalt.

*

Vasemal Heli Martin Pelistverest. Paremal tema õde Evi Martin — sai Õnehaldjalt kingiks täitesulepea. Mõlemad on innukad „Päikese“ lugejad ja mõistatuste lahendajad. Kas nad pole nii sarnased, et pea hakkab ringi käima, kui vaatad neid kaht pilti?

1) Suvi, sest mulle meeldib karjaskäimine.
2) Ehitaksin kodutalus uue elumaja ja asutaksin õunapuuaia. Perepoeg.

*

1) Ühesugused huvitavad on nad kõik.
2) Küll siis oleks selle üle aega mõelda, kui 10 000 kr. taskus. Kasevits.

*

1) Ainult kevad.
2) Ei tea. Näpits.

*

1) Suvi, sest siis saab suplema minna. Elame nimelt suure järve ääres ja suvel käin vähemalt 3 korda ujumas.

2) Ostaksin purjelaeva, sest tahan saada merimeheks. Peipsi Jüri.

*

Vastused ringküsimustele „Päike“ nr. 4, aprill 1938:

1) Jutustustest meeldis mulle kõige enam aprillinumbris võistluskirjand „Teddy“.

2) Piltidest meeldisid mulle kõige enam „Ringi ümber kodumaa“ seeriapildid.

A. S. Võrus.

*

1) Mulle meeldib nr. 4-s eriti „Teddy“ ja siis „Parvepoiss“.

2) Piltidest esimesel leheküljel olev pilt. „Turteltui“ Narvas.

*

1) Mulle meeldib kõige rohkem „Teddy“.

2) Kõige enam meeldivad mulle laulukese „Raks ja vorstid“ pildid. Babs.

*

1) Mulle meeldib „Kuningamäe saladus“.
2) Kaanepilt. Sõdur.

*

1) „Pudelitäis päikesepaistet“.
2) Pilt esimesel leheküljel.

Leida Tallinnas.

*

1) Mulle meeldib jutustis „Teddy“.
2) Mulle meeldivad pildid kodumaast. A. Taug Eiklas.

*

Ülejäänud osa iseloomustavaid vastuseid toome järgmises numbris. Ühtlasi esitab „Päikese“ ringhäälingu halloo-meess uued küsimused, milleledele palume vastata 5. juuniks. Küsimused on klubiliikmelt A. Salumilt Võrust.

1) Kus armastate meelsamini viibida, kas linnas või maal ja miks?

2) Missugust looma armastate kõige enam?

Teadmiseks.

Paljudele järelepärimistele teatame, et loeme „Päikese Klubi“ liikmeiks kõiki noori sõpru, kes „Päikese“ tellinud vähemalt 3 kuuks, samuti neid, kes pidevalt ostavad üksiknumbreid.

Linda Helder Narvast. Sai tellimispreemiaks käekella. On 10-aastane ja õpib Narva linna 2. algkooli III klassis. On hellake ja E. Noorte Punase Risti liige. Saadab tervitusi Õnehaldjale ja „Päikese“ lugejatele.

„Päikese“ toimetus

tänab südamest kõiki neid, kes soovisid häid pühi, eriti aga Kuldputukat ja Lonnit, kes saatsid pühadesoovi riimis, ja Õ. Kodrest ning H. Härmi kaunite, endavalmistatud värviliste pühadekaartide eest.

Postmarke soovivad vahetada:

H. Lange, Narva. Temal on tagavaras Prantsuse ja Austraalia marke.

Eha Türil. Saksa omi Rootsi markide vastu. Aadressid pärida toimetusest.

Kirjavahetust soovib

Turteltui — „Teddy“ autori ja Blondpeakesega.

Haldjatütar — soovib kirjavahetust Leidaga Tallinnast.

Õie Taliga Rakverest. Tervitab „Päikese“ lugejaid ja sai tellijate vahelisel kindide jagamisel karbi šokolaadi.

„Päikese Klubi“ liikmeid, kes soovivad oma ülesvõtteid „Päikeses“ avaldada lasta, palutakse fotod ära saata hiljemalt vastava kuu 10. päevaks, muidu ei saa toimetus neid hilinemise tõttu selle kuu numbris enam avaldada.

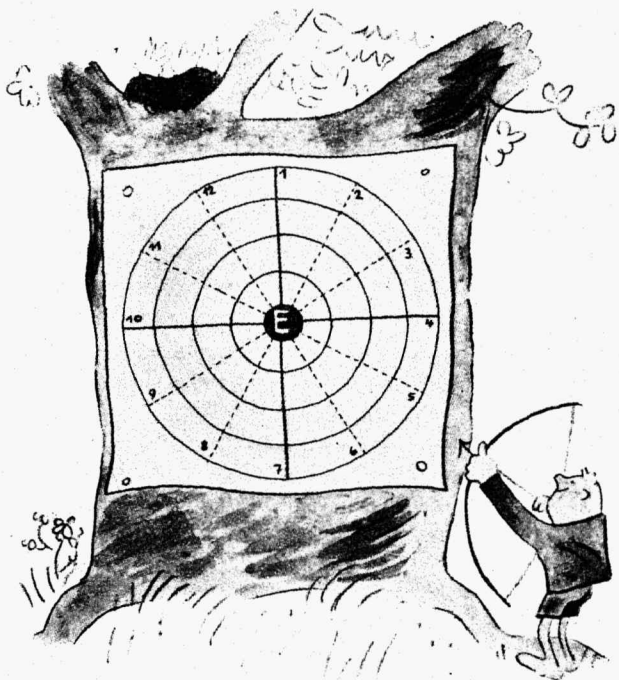
Mõista, mõista, mis see on!

See märklaud peidab eneses 12 sõna, mis kõik on 5-tähelised ja lõpevad märklaua südames e-tähega. Sõnade tähendus: 1. piste; 2. kinnine, vähese õhuga; 3. ebaharilikkude juhtumuste; 4. täna juba möödunu; 5. huik; 6. paluge; 7. front; 8. suur sõjaväeüksus; 9. teeme end toredaks; 10. tehke lahti; 11. meessoost; 12. mida iga haige tahaks olla.

Kui loeme saadud välimisi tähti ümber ketta, saame: 1—3: lind; 4—6: tüdruku nimi; 7—9: koht metsas, kust vanad puud on maha raiutud, uued aga kasvavad juba; 10—12: suurem panipaik talus; 1 + 4 + 7 + 10: leidub viljapeas.

*

- • • Need 9 punkti läbistage 5 sirgjoonega
- • • nega nii, et te ühtegi punkti ei läbistaks
- • • kaks korda ja et jooned ei lõikuks.

Arvmoistatus eesti sportlastest.

- I. 1 2 2 3 4 5 5 6
 II. 6 5 5 7 2 1
 III. 5 8 8 5 9 5 5
 IV. 4 10 11 3 12 13 14 15
 V. 4 5 13 14 8 16
 VI. 2 4 4 5 1
 VII. 1 14 13 9 3 11 6 11
 VIII. 14 14 13 11
 IX. 15 2 2 7 2 8 16
- I. Eesti parimaid teivashüppajaid.
 II. Eesti parimaid poksijaid.
 III. Kuulus eesti vasaraheitja.
 IV. Kuulsaim eesti poksija — praegu elukutseline.
 V. Eesti poolraskekaalupoksija.
 VI. Võimas odaheitja noorte hulgast.
 VII. Eesti spordiveteraan.
 VIII. Eesti tõstja.
 IX. Eesti kuulitõukaja.

Märkus: Igale numbrile vastab kindel täht ja kui oleme osa sõnu leidnud, on teiste leidmine kerge. Olles mõistatuse õieti lahendanud, annavad esitähed ülalt alla lugedes eesti parima suusataja endise (võõrapärase) perekonnanime.

Nimekaartmõistatus.

Kr. Kindo

I. D. Aken

Kui nimekaartidel asuvad tähed ümber paigutada, annavad nad nende omanikkude elukutsed. Mis on nende nimekaartide omanikkude elukutsed?

Käesoleva numbri mõistatuste lahendajate vahel jagab Õnehaldjas järgmised auhinnad: 1) Male. 2) Täitesulepea. 3) Karp vesivärve. 4) „Päikese“ 1/2 a. tellimine. 5) Joonistusblokk. Lahendused palutakse ära saata hiljemalt 10. juuniks s. a. „Päikese“ toimetusele, Tallinn, pk. 462.

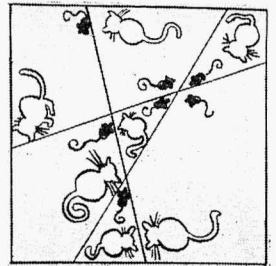
„PÄIKE“ ilmub üks kord kuus. Tellimishinnad: 12 kuud — kr. 3.50, 6 kuud — kr. 1.80, 3 kuud — kr. 0.90. Välismaale: 12 kuud — kr. 5.50, 6 kuud — kr. 3.—, 3 kuud — kr. 1.50. Kuulutuste hinnad: sisemised kaaneküljed — 1/1 lk. kr. 100.—, viimane kaanekülj kr. 120.—. Tekstis: 1/1 lk. kr. 140.—, 1/2 lk. kr. 70.—, 1/4 lk. kr. 35.—. Kuulutusi võtab vastu reklaamkeskus „Reka“, Tallinn, V.-Posti 1, ja abitalitus Tartus, Suurturg 15—1.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Tigane. Peatoimetaja ja väljaandja K. S. Einer. Kirjastus „Kuldkiiri“. Posti jooksev arve nr. 737. Toimetus ja talitus: Tallinn, Endla 52-a—1. Tel. 410-47. Abitalitus: Tartu, Suurturg 15. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja ajakirjandusekontorid. — Tarvitamata käsikirjad tagastatakse, kui neile on juurde lisatud vastaval arvul postmarke.

Postiaadress: „Päike“, Tallinn, pk. 462.

Eelnevas numbris ilmunud ülesannete lahendused.

Nii jagatult jääb igale väljakule üks kass ja üks hür.

Tänasida toimetusi ära viska homse varna.

*

Mõlemad olid Tallinnast ühekaugel.

*

Ait — laev — Liis — vend — ega — ema — lamp
 Anu — erg — vari: allveelaev.

*

Koer jõudis peremehe juurde kõige alumist teed mööda.

Mõistatuste lahendajate vahel jagas eelmises numbris väljakuulutatud kingid Õnehaldjas järgmiselt: 1) Doomino — Ella Aunpu — Leisu algkool, Nurste p.-ag. 2) 1/2 a. „Päikese“ tellimine — Jaan Nõöp — Tartu, Gustav Adolphi 67. 3) Taskuraamat pliitsiga — Ülo Arend, Nõmme, Nelgi 19—1.

V. R. Tartus. Osalt sobib.

A. K-s Pärnus. Edaspidi.

A. K-e. Mõnda asja kasutame.

Ormus. Sinu pildiseeria on väga lõbus ja „Päikesele“ teretunud. Ainult et teema on sügisene, siis jääb ta meil sedapuhku reservi.

Paljudele kaastöölistele. Kui meie kõigile kohe vastata ei saa, palume vabandada, sest suurel hulgal kokku tuleva kaastöö läbivaatamine võtab aega.

„Päike“ on kauneim ja sisuküllas-
seim ajakiri lastele ja noortele

1938. a. „PÄIKESE“ 1938. a.
aastakäik

on parim kink, mida vanemad oma lastele võivad teha. Tutvuge „Päikesega“ ja teie veendute, et väikese tellimiskulu teeb tuhandekordselt tasa õnnelik ja tänulik pilk teie laste särasilmis. „Päike“ ei tohi puududa üheski kodus ega raamatukogus.

„Päike“ ilmub kord kuus, aastas 12 numbrit.

„Päikesega“ tellijaile hinnata kaasandena ilmub käesoleva aasta lõpuni 1939. a. „Päikesega“ kalender.

„Päikesega“ tellimishinnad :

3 kuud — Kr. 0.90, 6 kuud — Kr. 1.80, 12 kuud — Kr. 3.50.

Käesolevaga alustab „Päike“ uut tellimisvõistlust teise poolaasta peale. Nende vahel, kes vähemalt 6 kuu tellimise ära annavad hiljemalt 25. juuliks, alates 25. maist, jagatakse välja kogusummas

20 väärtuslikku kinki :

1. Fotoaparaat.	8. Karp vesivärve.
2. Raamatukogu kr. 15 väärtuses omal valikul.	9. Tsirklikast.
3. Seljakott matkamiseks.	10. Taskuraamat nahkaantega.
4. Matkakingad.	11. Peenrahakott.
5. Fotoaparaat „Baby Box“.	12. Karp värvipliiatseid.
6. Karp šokolaadi.	13. Joonistusblokk.
7. Täitesulepea.	14—20. „Päikesega“ 1939. a. tellimine 6 kuuks.

Kingisaajate nimed avaldatakse „Päikesega“ augustinumbris. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised, selleks volitatud tellimiste vastuvõtjad üle maa, ajakirjandusekontorid ja raamatukauplused. Kinkide jagamisel peab **Õnehaldjas** silmas sissetulnud tellimiste järjekorda.

Rutake tellimisega, sest

tellides tuleb „Päike“ odavam, tellijana võite saada kauni kingi osaliseks, tellijana olete „Päikesega Klubi“ liige ja võite osa võtta ülihuvitavatest võistlustest.

Ar 338P
Päike

1. juunil 1960

„PÄIKE“ JUUNINUMBER

Ilmub ülihuvitava sisuga ja toreda, suvekohase, üleni mitmevärvilise ning täiesti uuelaadse

kaanega!!!

Järgmises numbris uus huvitav võistlus!

Igas kodus, igas koolis,
igas linnas, igas talus,
„Päike“ laste õnne alus!

Hind broš. kr. 3.60,
köites kr. 4.85.

Suures formaadis, heal paberil, üle 300 lk., hulga sisuselgitavate piltide ja nägusa kaanega.

Raamat on kaunimaks pühadekingiks igas perekonnas.

Kirjastus „Kuldkiri“, Tallinn, pk. 462. Posti jooksev arve 737.
Tartu esindus Suurturg 15-1, avatud 10-2.

ILMUS TRÜKIST

DR. A. REIMAN'I

EMA KÄSIRAAMAT

LASTE TERVISHOIU, TOITMISE JA
KASVATUSE ALAL.